

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО Д. срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 29447/17)

РЕШЕНИЕ

Чл. 3 и чл. 13 • Експулсиране • Връщане в Турция на турски журналист, който е изразил пред граничната полиция опасенията си от малтретиране, без предварително разглеждане на свързаните с това рискове • Изрично искане за закрила не е необходима, определящ фактор е изразеният страх • Становище на турското консулство относно участието на журналиста в опита за държавен преврат и последиците от него, които не са взети предвид от българските власти • Липса на съдействие от устен и писмен превод и адвокат или представител на специализирани организации • Липса на информация за правата на лицата, търсещи убежище • Пропуски в провеждането на процедурите в нарушение на вътрешното право • Прибързано връщане на жалбоподателя, 24 часа след задържането му, което е направило съществуващите средства за правна защита неефективни на практика и следователно недостъпни

СТРАСБУРГ

20 юли 2021 г.

Това решение ще стане окончателно при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Д. срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Тим Айк (Tim Eicke), *председател*,

Йонко Грозев,

Армен Харутюнян (Armen Harutyunyan),

Габриел Кучко-Стадълмайер (Gabriele Kucsko-Stadlmayer),

Пер Пастор Виланова (Pere Pastor Vilanova),

Жолиен Шукинг (Jolien Schukking),

Ана Мария Гера Мартинс (Ana Maria Guerra Martins), *съдии*,

и Андреа Тамиети (Andrea Tamietti), *секретар на специализираната секция*,

Предвид:

жалба (№ 29447/17), подадена срещу Република България, по която гражданин на турската държава - г-н Д. («жалбоподател») е сезирал Съда на 13 април 2017 г. на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи («Конвенцията»),

решението за информиране на българското правителство за жалбата («Правителството»),

решението да не се съобщава настоящата жалба на Република Турция с оглед на съображенията на Съда по делото *И. срещу Швеция* (№ 61204/09, §§ 40-46, 5 септември 2013 г.),

решението да не се разкрива самоличността на жалбоподателя, становищата на страните,

След обсъждане на заседание на 1-ви и 29-и юни 2021 г.

Постановява следното решение, прието на последната дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Жалбата се отнася до отвеждането на жалбоподателя, журналист с турско гражданство, в Турция, приблизително три месеца след опита за преврат в тази държава през 2016 г. Жалбоподателят твърди, че рисковете, пред които е бил изправен там, не са били проучени и че е бил лишен от ефективно правно средство за защита, за да се предотврати отвеждането му. Жалбоподателят се позовава по-специално на членове 3, 6 и 13 от Конвенцията, както и на член 4 от Протокол № 4 към Конвенцията.

ОТ ФАКТИЧЕСКА СТРАНА

2. Жалбоподателят е роден през 1985 г. и е задържан в затвора Кандира (Kandira) в район Коджаели (Kocaeli) в Турция. Представяван е от адв. С. Gericke, адвокат в Хамбург, в Германия.

3. Правителството е представявано от агентите си г-жа А. Панова и г-жа И. Недялкова от Министерството на правосъдието.

4. Фактите по делото, изложени от страните, могат да бъдат обобщени по следния начин.

I. КОНТЕКСТ НА ДЕЛОТО

А. Опитът за преврат от 15 юли 2016 г. в Турция и обявяването на извънредно положение

5. В нощта на 15 срещу 16 юли 2016 г. група хора, принадлежащи към турските въоръжени сили, наречени « *Съвет за мир в страната* », правят опит за извършване на военен преврат в Турция, за да свалят парламента, правителството и президента на републиката.

6. По време на опита за преврат войници под контрола на участниците в преврата бомбардират няколко стратегически държавни сгради, включително парламента и президентския комплекс, щурмуват хотела, където се намира президентът на републиката, вземат началника на генералния щаб за заложник, атакуват телевизионни станции и стрелят по протестиращите. През тази нощ на насилие повече от 300 души са убити, а повече от 2500 са ранени.

7. След опита за военен преврат националните власти повдигат обвинения срещу мрежата на Фетулла Гюлен (Fethullah Gülen), турски гражданин, пребиваващ в Пенсилвания (Съединени американски щати), считан за предполагаем ръководител на терористична организация, наречена *FETÖ/PDY* (« Терористична организация на гюленистите/паралелна държавна структура »). Впоследствие са предприети няколко наказателни разследвания от компетентните прокурори срещу предполагаеми членове на тази организация.

8. На 20 юли 2016 г. правителството обявява извънредно положение за срок от три месеца, считано от 21 юли 2016 г., което след това се удължава с три месеца на три месеца от Министерския съвет под председателството на президента на републиката.

9. На 21 юли 2016 г. турските власти уведомяват генералния секретар на Съвета на Европа за дерогиране на Конвенцията съгласно член 15.

10. В периода на извънредното положение Министерският съвет, заседаващ под председателството на президента на републиката, приема тридесет и седем постановления-закон на основание чл. 121 от турската Конституция, уреждащи извънредното положение. С тези текстове се въвеждат важни ограничения по отношение на процесуалните гаранции, признати в националното законодателство, на лицата, задържани в полицията или с мярка задържане под стража (удължаване на срока на

полицейското задържане, ограничения на достъпа до преписките и разглеждането на възражения срещу мерките за задържане и др.).

11. На 18 юли 2018 г. в Турция е отменено извънредното положение.

В. Лично положение на жалбоподателя

12. Жалбоподателят е работил като журналист във всекидневника *Заман (Zaman)* и в информационната агенция *Джихан (Cihan)*, и двете принадлежащи към *медийната група* «Феза Медиа Груп (*Feza Media Group*)», която се възприема като «гюленистка» и критично настроена към политическия режим в Турция. На 4 март 2016 г. цялата администрация на тази група е заменена от тричленна комисия, назначена от съд в Истанбул. Според международната преса, от 6 март 2016 г. всекидневникът *Заман* е приел проправителствена редакционна политика.

13. В жалбата жалбоподателят посочва, че на неуточнена дата след този ден е бил уволнен и му е отнет журналистическия пропуск, който е получил чрез работодателите си преди смяната на ръководството на вестника. Твърди също че на неуточнена дата му е отказано подновяване на неговата журналистическа карта - мярка, която е била приложена спрямо журналисти, подкрепящи политическата опозиция. Всекидневникът *Заман*, който се смята за основната медия на «гюленистката» мрежа, подкрепяща Фетулла Гюлен, е затворен след приемането на декрет-закон, обнародван на 27 юли 2016 г. в условията на извънредното положение в Турция.

14. Жалбоподателят заявява, че са взети много мерки срещу медиите и журналистите, като например спиране на дейността, уволнения, конфискация на паспорти, арестуване и задържане. Той обяснява, че именно в този контекст, след като е научил, че полицията е дошла да го търси на предишния му адрес и страхувайки се за собствената си безопасност, е решил да напусне страната.

II. ПРИСТИГАНЕТО НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ В БЪЛГАРИЯ И ВРЪЩАНЕТО МУ В ТУРЦИЯ

15. В периода от края на септември до началото на месец октомври 2016 г. жалбоподателят се е свързал с контрабандист, шофьор на камион с ремарке с брезент, регистрирано в Турция, и се е присъединил към осем други нелегални пътници. Шестима от тях също са турски граждани: племенникът на жалбоподателя (X), който е бил пилот на хеликоптер в полицията и армията; Y, който бил заместник-инспектор в полицейския отдел, отговарящ за правните дейности и разследвания; W, който бил освободен от поста си на заместник-комисар в турската Генерална дирекция по сигурността; A, който бил

учител; В, който бил университетски професор; и последният, С, търговец, който твърди, че е бил осъден за консумация на марихуана и на когото е било забранено да напуска страната. Всички те, с изключение на С, твърдят, че са били уволнени след опита за държавен преврат. И накрая, групата включва и двама нелегални пътници от сирийски произход.

16. Тази група от девет души пресича турско-българската граница на ГКПП Капитан Андреево на 13 октомври 2016 г. около 13:30 ч., скрита в ремаркетото на камиона, в специално проектирана зона под брезента. Присъствието на нелегалните пътници в ремаркетото минава незабелязано по време на митническия контрол и камионът преминава българската територия от юг на север. През нощта на 13 октомври 2016 г. камионът пристига на българо-румънската граница, на ГКПП на Моста на приятелството Русе - Гюргево. На 14 октомври 2016 г., в 01:40 часа, румънските и българските митнически служители извършват съвместна проверка. Докато оглеждат ремаркетото, откриват група нелегални пътници.

17. Първоначално румънските власти арестуват всички пътници, забраняват им да влизат в Румъния, а след това ги предават на българските митнически власти същата нощ, около 5 часа сутринта.

18. Версиите на страните се различават по отношение на случилото се впоследствие на българска територия.

А. Версията на жалбоподателя

1. Развитие на събитията от 14 и 15 октомври 2016 г.

19. Жалбоподателят посочва, че на 14 октомври 2016 г., от 8 часа, сутринта, е бил задържан в ГКПП-Русе в килия, където са били настанени и неговите турски и сирийски спътници и че е останал там за около 10 часа, с изключение на продължителността на описаните подолу интервюта, за които е бил отведен в офис. Мобилният му телефон и останалите му лични вещи са били конфискувани по време на задържането му.

20. Жалбоподателят заявява, че той и сънародниците му първо са били разпитани от полицейски служители, без да бъдат информирани за целта на тези въпроси. Твърди, че той, както и останалите му спътници, е искал да подаде молба за международна закрила в България с мотива, че е рискувал политическо преследване и малтретиране в Турция, без да е извършил каквото и да е престъпление. Той добавя, че племенникът му Х, който говори английски, е уточнил пред полицаите, че ако се върнат в Турция, ще бъдат жестоко измъчвани или в най-добрия случай ще бъдат изпратени в затвора без справедлив процес. Те са уточнили, че желаят да получат съдействието на преводач и адвокат.

21. Жалбоподателят заявява, че малко след това е станала смяна на полицейския екип. Посочва, че той и спътниците му са информирали новия екип за желанието си да имат достъп до адвокат, преводач и лекар, но безрезултатно. Според жалбоподателя, около 13 часа, полицаите започнали да вземат индивидуални показания от пътниците. Комуникацията е улеснена чрез някой Y.S. Последният, който се е представил като бивш полицаи, говорил много добре турски и имал турски произход. Жалбоподателят му е повторил, че желае, както и всички негови турски спътници, да подаде молба за предоставяне на убежище и да му бъде оказано съдействие от адвокат и преводач - безуспешно. Цивилно лице, който изглежда разбира турски и чиято самоличност не е била разкрита, е стоял в ъгъла на стаята по време на всички интервюта, отбелязвайки разказите на задържаните.

22. Жалбоподателят заявява, че около 17:00 ч. разпитите са приключили и че той и спътниците му са били задължени да подпишат изявления, чието съдържание не им е било преведено. Той заявява, че не са получили никакво обяснение за целта на тези изявления. Той допълва, че след това той и другите турски пътници са били събрани в една стая и са били информирани, че ще прекарат нощта в полицейския участък, за да бъдат прехвърлени на следващия ден в бежански лагер в София, където ще бъдат обработени молбите им за убежище. Y.S. ги е помолил да изготвят писмените си молби за убежище, но да не ги датират. Според показанията на X, който го попитал за причините за този пропуск, Y.S. отговоря, че тези молби могат да бъдат *« подадени днес, утре или вдругиден. Няма да ги предадем веднага. Вашите устни показания така или иначе ще се считат за молба за убежище. Връщането ви в Турция сега ще ни създаде проблеми. Няма да ви върнем, дори и да ни помолите. »* След това жалбоподателят и всички негови сънародници щели да изготвят молби за убежище, без да ги датират, както са им препоръчали. Не са получили копие.

23. Жалбоподателят съобщава, че малко след това е извършена нова смяна на екипа на място, че задържаните са заведени обратно в килията и че личните им вещи са им върнати. По това време турските пътници, включително жалбоподателят, са били принудени да подпишат други документи. Казано им е, че тези документи са необходими за приемането им в бежанския лагер. Никой от присъстващите на подписването на тези документи не е говорил добре английски или турски. Жалбоподателят не е разбрал съдържанието на тези документи.

24. Веднага след това всичките седем турски пътници са качени в автомобили. Като обяснение полицейските служители са им казали *« лагер, лагер »* на английски език, като по този начин са потвърдили за жалбоподателя намерението на българските власти да ги заведат в лагера за приемане на мигранти в София. Но по време на пътуването жалбоподателят и спътниците му установили, че според GPS-а на

мобилните им телефони конвойт се движил към турската граница, а не към София.

25. Жалбоподателят твърди, че двамата сирийски пътници не са били заедно с него и другите турски граждани.

26. Той разказва, че в края на пътуването са пристигнали в Приемния център за чужденци в Любимец (над « Център Любимец »), близо до границата с Турция, около 23:30 ч., където са били настанени в стая без контакт с други задържани или със служители на неправителствени организации, например. Той добавя, че те отново са били принудени да подпишат документи, за които се твърди, че са документи за регистрация в центъра. Според жалбоподателя тези документи не са им били преведени. Желанието, което са изразили, да подадат молби за международна закрила и да бъдат подпомагани от адвокат и преводач, изразено на английски език от Х, е останало без отговор. Заповедта за задържане в центъра за задържане на чужденци, издадена срещу тях и приложена към преписката от правителството, не носи подписа на жалбоподателя. Последният посочва, че за въпросната заповед не е бил уведомен нито преди преместването в центъра в Любимец, нито при пристигането си в това учреждение.

27. Освен това, по време на часовете, прекарани в центъра за задържане, в нощта на 14 срещу 15 октомври 2016 г., Х, племенникът на жалбоподателя, бил успял да установи телефонен контакт, на два пъти, с адвокат в София. Адвокатът му е казал, че на следващия ден ще отиде в центъра в Любимец, за да помогне на всички задържани в процедурите, касаещи молбите им за убежище.

28. Съобщава се, че на 15 октомври 2016 г. около 5:30 ч. сутринта на жалбоподателя му били поставени белезници и отведен с шестимата си спътници в Капитан Андреево на турския граничен пункт, където са били предадени на турските власти.

2. Обяснения на жалбоподателя относно документите, приложени по преписката от правителството

29. Жалбоподателят заявява, че е узнал за съдържанието на повечето документи, които местните власти са съставили при изложените по-горе обстоятелства (точки 19-28 по-горе), след като са били приложени към преписката от правителството след комуникирането на настоящото дело. Едва по този повод научил, че е обект на четири отделни процедури на българска територия: процедура по арест, наказателна процедура, която е била приключена, принудително връщане и задържане съгласно имиграционното законодателство.

30. Той излага много подробно прочетеното в тези документи.

31. По-специално той твърди, че по време на задържането му в полицейското управление в Русе е бил принуден да подпише документи на български език, от които не е получил копие и съдържанието на които

не е разбрал (точки 22-23-по-горе). Жалбоподателят отбелязва, че един от документите е стандартният формуляр за информация относно правата на задържаното лице и за декларация за отказ от тези права, като например, *inter alia*, правото да се ползва от помощта на адвокат по негов избор или адвокат, назначен от съда, правото да информира за задържането си лице по свой избор и правото да оспори законността на задържането си. Той отбелязва, че този документ съществува в две версии в преписката и че те имат някои разлики между тях. Той отбелязва, че и двете версии са изготвени на 14 октомври 2016 г., но че часът на първата не се чете, докато на втората пише 6 часа. Той допълва, че и двете версии на декларацията съдържат думата « не » на български език, последвана от подпис, посочващ отказа от изброените права. Предвиден е специален параграф, така че с подписа си задържаното лице да може да удостовери, че към момента на задържането му е било информирано устно за правото си на обжалване на задържането, както и за правото си на съдействие от адвокат и преводач по време на производството. Първата версия не съдържа нито думата « да », нито думата « не » по отношение на отказа от правото на адвокат; също така мястото, запазено за тази цел, не съдържа подпис, с който задържаното лице трябва да удостовери, че е било информирано за правата си по отношение на задържането. Втората версия, от друга страна, съдържа думата « не », указваща отказ от правото на съдействие на адвокат по негов избор и има подпис на мястото, където задържаното лице трябва да потвърди, че е било информирано за правата си от момента на задържането му. Жалбоподателят обаче твърди, че не е получил такава информация по време на задържането си и че не се е отказал от правото да бъде подпомаган от адвокат. Той допълва, че не владее български език и азбуката кирилица и че не той е написал текстовете на български. Същият формуляр показва, че когато лицето не е в състояние да попълни декларацията си само, то длъжностно лице трябва да го попълни и задържаното лице трябва да даде отговорите си в присъствието на свидетел, чиято самоличност и подпис също трябва да са отбелязани на съответното за това място. Това място във формуляра не е попълнено. Мястото, предназначено за името, гражданския идентификационен номер, номера на документа за самоличност, адреса и подписа на преводача, съдържа само името и подписа на граничния полицаи, О.А.

В. Версията на правителството

32. Правителството основава своята версия на фактическите обстоятелства по доклад, изготвен на 24 ноември 2016 г. от комисия, специално определена от дирекция « Инспекторат » в Министерството на вътрешните работи (наричана по-долу « комисията »). Настоящият

доклад е изготвен по искане на министъра на вътрешните работи на 25 октомври 2016 г., на който е възложено да извършва контрол по отношение на актовете на компетентните български органи, по-специално с оглед на засиления интерес към този случай в обществото и публикациите в медиите, които са разказали историята на жалбоподателя и неговите спътници. Този доклад се основава, *inter alia*, на отделни документи, изготвени по отношение на жалбоподателя и коментирани от него (параграф 31 по-горе).

33. Правителството заявява, че жалбоподателят, както и другите пътници, намерени в камиона, не е могъл да докаже, че е влязъл законно на българска територия. Вследствие на това на 14 октомври 2016 г., около 6 часа сутринта, той е бил обект на заповед за арест, издадена от полицията, и е бил задържан в помещенията на полицията на границата с Русе. Съобщава се, че лицата са обискирани. Граничен полицай на име О.А. е информирал жалбоподателя за причините за задържането му и за правото му на обжалване, както и за правото му на правна помощ, медицинска помощ, телефонно обаждане за информиране на роднина за задържането му, консулска помощ и съдействие на преводач. О.А. владее турски и английски език, което е удостоверено със сертификат за участие в 10-месечен курс по турски език и сертификат за участие в двумесечен курс по английски език. Жалбоподателят е подписал декларацията на български език, удостоверяваща, че е бил информиран за правата си. Правителството представя две версии на тази декларация; съдържанието им е описано в параграф 31-по-горе. Правителството не уточнява защо декларацията е представена в два различни варианта. Заповеди за арест, доклади за обиски и декларации за правата на всички турски граждани, включително на жалбоподателя, са издадени на 14 октомври 2016 г. в 6 часа.

34. Според доклада на комисията жалбоподателят не е поискал да се ползва от съдействието на адвокат, нито да информира близките си или дипломатическите служби на страната си по произход и не е посочил здравословни проблеми.

35. Правителството съобщава, че на 14 октомври 2016 г. около 8 часа сутринта всички турски пътници са прегледани от лекар и след това разпитани от граничния полицай I.I. Друг полицейски служител, Y.S., с майчин език турски, е действал като преводач. Жалбоподателят е предоставил обяснения на български език, които гласят, както следва :

« На поставените въпроси мога да дам следните обяснения:

Работил съм като журналист в град Бозова (Bozova). След опита за преврат ме уволниха от вестника. Смених адреса си и научих, че полицията ме е търсила на стария ми адрес. След това отидох в Измир с моите приятели [Y], [D – *това е името на самия жалбоподател*] и моя племенник X, защото знаехме, че има много « контрабандисти » поради присъствието на сирийски бежанци. В центъра на града (...), на 22 септември 2016 г., X. говори на кюрдски с един сириец, който

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

ни попита дали искаме да избягаме от Турция. Х. му обясни, че искаме да отидем в Германия и сириецът ни обеща да ни помогне. Предложи ни да ни заведе в Гърция, но Х. не се съгласи. Съгласихме се да се срещнем отново три дни по-късно. По време на втората ни среща сириецът ни каза, че е намерил място на лодка, заминаваща за Италия или Румъния. Той ни каза, че ще струва 7 000 евро. Нямахме толкова много пари, но освен това и не му вярвахме. След това решихме да намерим « контрабандист » в Истанбул. В края на септември отидохме в Истанбул и започнахме да търсим « контрабандист » (...). В началото на октомври Х. разговаря с един човек в едно кафене (...), който каза, че името му е [V.] (...). Той обеща да ни намери място в камион, който отива в страна от Западна Европа, обяснявайки ни, че цената на човек е 5 000 евро. Разбрахме се и на 7 октомври 2016 г. отново видяхме [V.], който ни каза, че е уредил превоза. Той обясни, че трябва да го чакаме в парка (...) на 12 октомври 2016 г., в 19 часа. Намерихме се в уговореното време и [V.] пристигнах с малка сива кола. Качихме се там и [V.] ни води два часа по улиците на Истанбул, след което влязохме в тъмна уличка. [V.] паркира там и му платихме 20 000 евро. Той ни обясни, че трябва да влезем в найлонова палатка, монтирана в ремаркетото, и да пазим тишина. Ако камионът намали, ще трябва да затворим отворите с тиксо. (...) видях, че лявата задна част на брезента на ремаркетото е отворена. [V.] ни помогна да се качим в ремаркетото. Пълзейки над стоката, стигнахме до предната част на ремаркетото, в която се намираше палатката, направена от найлон и тиксо. Там имаше двама мъже. Седнахме до тях. Скоро след това, други двама мъже влязоха в ремаркетото и затворихме входа с тиксото. Камионът тръгна и пътувахме два часа. Камионът спря и след това потегли отново. (...) Не знам колко време карахме. Тогава чух гласа на шофьора, който обясняваше нещо на хората отвън, останах с впечатлението, че те мият камиона. Продължихме. По време на последното спиране вратите на ремаркетото бяха отворени и ни осветиха фенерчета. Един човек в униформа ни каза на английски да слезем. След като изпушихме цигара, разбрах, че сме на българо-румънската граница. »

36. Копия от разказите на турските спътници на жалбоподателя са били предоставени от правителството. Подобно на този на жалбоподателя, техните разкази започват с информация за предишните им длъжности (параграф 15 по-горе), от които са били отстранени след опита за преврат, както и с доказателства, че са издирвани от полицията или че срещу тях е образувано наказателно производство. Останалите обяснения на Х., Y. и W. изглеждат идентични дума по дума с тези на жалбоподателя. Що се отнася до А., В. и С., те са разказали за срещите си с посредниците, които са ги свързали с контрабандиста. В края на показанията си С. заявил, че иска да се върне в Турция. Такова изявление не е било включено в изявленията на жалбоподателя и на други нелегални пътници.

37. Докладът на Комисията уточнява:

« По време на разпитите [чужденците] (...) посочват, че искат да отидат в Западна Европа, за да работят там, защото след опита за преврат в Турция са били уволнени и след това не са били наети никъде. Някои от тях заявиха, че са променили адреса си от страх, че срещу тях ще бъде образувано производство във връзка с опита за преврат. Те също така казват, че паспортите им са « *блокирани* » (вероятно им е забранено да напускат Турция) и че по тази причина са избрали нелегално излизане от Република Турция. »

38. В доклада се посочва, че тези разпити бележат започването на наказателни разследвания срещу жалбоподателя и неговите турски спътници за незаконно преминаване на границата - престъпление по член 279, ал. 1 от Наказателния кодекс. Според доклада по време на тези разпити нито жалбоподателят, нито някой от другите нелегални пътници с турска националност са изразили желание да подадат молба за международна закрила в България и да поискат съдействие от адвокат.

39. Правителството съобщава, че същия ден, между 15:15 ч. и 15:30 ч., дежурният служител в Гранично полицейско управление Русе е получил две телефонни обаждания от физическо лице, представящо се за служител на турското консулство в Бургас. Същият твърдял, че турските власти са научили, че задържаните в граничната полиция турски граждани са участвали в опита за преврат и че те са съмишленици на Фетулла Гюлен, който се смята за организатор на преврата. Съдържанието на тези разговори е предадено устно на директора на групата за оперативно-издирвателна дейност на Гранична полиция - Русе, на служител на Териториална дирекция за национална сигурност в Русе, присъстващ по време на разговорите, на областния директор на Гранична полиция – Русе, както и на заместник-директора на Гранична полиция. По този повод отново се е извършила проверка дали жалбоподателят и неговите турски спътници са заявили писмено или в своите изявления, че желаят да потърсят убежище или друга закрила от България. Правителството не уточнява под каква форма е извършена тази проверка.

40. Според правителството по-късно същия ден окръжният прокурор в РП-Русе, който отговаря за образуването на наказателно производство (параграф 38 по-горе), прекратява делото на основание незначителност на престъплението. Поради това жалбоподателят и неговите спътници са освободени и те напускат местата за задържане на граничната полиция в 17 часа. Правителството не уточнява последствията от това освобождаване.

41. Правителството допълва, че със заповеди, издадени в 18 часа на същия ден, областният директор на Гранична полиция - Русе е наложил на жалбоподателя и сънародниците му мярка за неотклонение «принудително отвеждане до границата на Република България», предвидена в чл. 39 и чл. 41, ал. 1 от Закона за чужденците в Република България (параграф 54 по-горе). Заповедите, написани на български език, са били съобщени на седемте турски граждани чрез посредничеството на Y.S. (параграф 35 по-горе). Те носят подписите на заинтересованите.

42. Правителството твърди още че двамата сирийски пътници са подали молба за международна закрила в България, което обяснява защо не им е била наложена мярка за отвеждане до границата.

43. Междувременно директорът на дирекция « Миграция » на Министерството на вътрешните работи е бил информиран чрез Националния център за борба с незаконната миграция за положението на жалбоподателя и неговите турски спътници. Докладът на комисията предоставя следните уточнения:

« В тази връзка [директорът на дирекция « Миграция »] се среща със заместник-директора на Областна дирекция «Гранична полиция ». Той научи, че наказателното производство срещу седемте турски граждани е прекратено, че срещу тях са предприети принудителни административни мерки (...), че е разпоредено незабавното изпълнение на тези мерки, че засегнатите лица имат валидни документи за самоличност и че не са подали молби за закрила. Предвид компетентността на Дирекция « Миграция » по отношение на административните принудителни мерки, предприети по Закона за чужденците в Република България, [директорът на дирекция « Миграция »] взема решение турските граждани да бъдат « върнати » от служители на центъра в Любимец. С оглед на факта, че капацитетът на [центъра] е надхвърлен, той счита, че не е оправдано в него да се настаняват чужденци, за които няма нищо, което да възпрепятства изпълнението на заповедите за принудително връщане. Поради това счита, че връщането на границата трябва да се осъществи незабавно, веднага след като турските граждани бъдат приети в [центъра в Любимец]. Той информира [заместник-директора на Областната дирекция « Гранична полиция »] за своето решение. Той нарежда на [директора на центъра в Любимец] да предприеме необходимите действия (...) за изпълнение на принудителните административни мерки, съвместно с [областния директор на Гранична полиция, неговия заместник и началника на ГКПП Капитан Андреево]. По-късно в дискусия между [областния директор на Гранична полиция – Русе и директора на Центъра в Любимец] е уточнено, че турски граждани ще бъдат преместени в [Центъра в Любимец] с цел изпълнение на наложените принудителни административни мерки « принудително отвеждане до границата на Република България ». Договорени са условията за изпращане на копия от заповедите предварително, с цел подготовка на следващите етапи във връзка с изпълнението на споразумението между България и Турция за повторно приемане на техни собствени граждани. Не е уточнена обаче необходимостта от издаване на заповеди за налагане на принудителни административни мерки « принудително настаняване в център за временно задържане на чужденци » по отношение на турските граждани. »

44. В доклада на комисията се посочва още, че около 17:30 ч. същия ден адвокат S.M. се е явил в Граничния полицейски участък в Русе, за да представлява турски граждани в наказателно производство. Въпреки това, след като научава за решението за прекратяване и факта, че на турските граждани са наложени мерки за отвеждане от границата, той не счита за полезно да се ангажира с тяхното представителство и си тръгва.

45. По-късно на 14 октомври 2016 г., в неуточнен час, в доклада на комисията, е посочено, че жалбоподателят и неговите турски спътници са били качени под конвой на два полицейски автомобила, който е отпътувал за центъра в Любимец. На 15 октомври 2016 г., в 00:40 часа, те са били предадени на служителите на този център.

46. Според правителството служителят, отговарящ за конвоя, е докладвал по телефона за това прехвърляне на областния директор на Гранична полиция - Русе и е посочил, че е необходимо да се издадат незабавно заповеди за налагане на мярка за настаняване в център за временно задържане на чужденци към Дирекция «Миграция» на МВР. Веднага след това областният директор на Гранична полиция - Русе е наложил тази мярка на турските граждани, включително на жалбоподателя. Копия от въпросните заповеди, които са били представени в преписката от правителството, посочват датата и часа на създаването им 14 октомври 2016 г., в 18:00 ч. Това настаняване е трябвало да се извърши « веднага след премахването на пречките пред изпълнението на заповедта », но най-късно в срок от шест месеца. Тези заповеди не са подписани от жалбоподателя и неговите спътници. Прегледът показва, че заинтересованите страни са отказали да подпишат, което се доказва с подписа на свидетел, някой A.R. Те също така посочат, че служителят Y.S., след като също се е подписал, е служил за преводач. В доклада на комисията се посочва в тази връзка, че заповедите за задържане в центъра в Любимец са изпратени по електронен път в този център през нощта на 15 октомври 2016 г. в 1:45 ч., т.е. по време на прехвърлянето на съответните лица на ГКПП «Капитан Андреево» (параграф 48 по-долу). Служителите на центъра в Любимец са били уведомени, че поради невъзможност тези заповеди е трябвало да бъдат съобщени на съответните лица в центъра за задържане. Според доклада на комисията заповедите за задържане не са могли да бъдат подписани от заинтересованите лица, но задържаните са били информирани устно за мерките, посочени в тези заповеди.

47. При приемането им в центъра в Любимец са проверени личните вещи на жалбоподателя и спътниците му. Попълнени са индивидуални въпросници и са извършени парамедицински прегледи. Всички турски граждани са подписали декларации за доброволно връщане в Турция. В доклада на комисията се посочва, че именно полицейският инспектор на R.D., притежаваща сертификат за ниво B2 съгласно Общата европейска референтна езикова рамка, е обяснила тези актове на английски език на жалбоподателя и на неговите спътници. R.D. е говорила с двама от задържаните, които са разбирали английски и са превеждали на другите турски граждани, включително на жалбоподателя. Всички са отказали да отговорят на въпросниците и да подпишат част от документите, което е удостоверено чрез свидетеля S.D., младши експерт в центъра в Любимец. Турските граждани са разбрали, че ще бъдат върнати в Турция и не са възразили по време на подписването на декларациите за доброволно връщане. Никой от тях не е изразил желание да получи международна закрила. Докладът на комисията посочва следното:

« фактът, че турските граждани отказват да подпишат част от документите, означава, че са разбрали обясненията, дадени на английски от [S.D] и че са имали

възможност да направят лична преценка и да разберат правото си на информиран избор ».

48. Жалбоподателят и спътниците му са отведени от центъра в Любимец на ГКПП «Капитан Андреево» на 15 октомври 2016 г. между 01:40 и 02:00 часа. Те са били придружени от служители на Дирекция «Миграция» и български граничен полицаи до ГКПП «Капъкале (Karikale)» в Турция, където според протоколите за обратно приемане са били предадени на турските власти. По време на това отвеждане те не са поискали международна закрила от българските власти.

С. Друга относима информация от преписката

1. Медийно отразяване на събития в България

49. Връщането на жалбоподателя и неговите турски спътници е широко отразено в медиите в България в дните след 15 октомври 2016 г. Много български национални медии са съобщили, че според показанията на членове на семейството на върнатите лица, те по време на телефонни разговори са им казали, че са подали молба за убежище в България и че чакат среща с адвокат. В отговор на въпроси на журналисти българските власти са обяснили, че нелегалните турските пътници не са подавали молби за убежище и по тази причина са били върнати в Турция въз основа на споразумение между двете страни за обратно приемане на нелегални граждани, сключено между двете страни. Тези медии са критикували процедурата, включително факта, че нито един адвокат не е оказал съдействие на жалбоподателя и неговите спътници.

2. Изявление на омбудсмана на Република България относно обстоятелствата по връщането

50. На 18 октомври 2016 г. омбудсманът на Република България направи изявление в българските медии в следния смисъл:

«(...) МВР не е изпълнило своето законово задължение да ме информира за отвеждането до границата на турските граждани и по този начин да ми позволи да наблюдавам тази процедура. [Министерството] не се е обърнало към мен, нито е информирало Българския хелзинкски комитет или която и да е друга правозащитна организация. (...)»

III. ФАКТИТЕ, НАСТЪПИЛИ В ТУРЦИЯ СЛЕД ВРЪЩАНЕТО НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

51. В жалбата си и в хода на представянето на становището си в отговор на това на правителството по настоящото дело жалбоподателят уведомява Съда за факти, които са последвали връщането му в Турция. Според него веднага след завръщането си в Турция той е бил задържан

в затвора с високо ниво на сигурност тип «F» в Одрин. На 27 декември 2016 г. прокурорът на Одрин съставя обвинителен акт, с който се иска осъждането на жалбоподателя за членство във въоръжена терористична организация (член 314, § 2 от турския Наказателен кодекс). Това обвинение се основава на факта, че жалбоподателят е преминал границата, за да избяга от страната заедно с други лица, за които се предполага, че принадлежат към «FETÖ/PDY», и че е работил за ежедневника *Zaman*, както и за информационната агенция *Cihan*. Прокурорът пояснява, че електронното оборудване на обвиняемия, което е било иззето от органите, е изпратено на експерт за проучване.

52. Жалбоподателят заявява, че с решение от 19 декември 2017 г. Първоинстанционният съд го признава за виновен за принадлежност към терористична организация, като се позовава по-специално на организацията «FETÖ/PDY». Той обяснява, че съдът е взел предвид повдигнатите от прокурора обвинения, както и наличието на приложението за съобщения *ByLock* на мобилния му телефон. Жалбоподателят е осъден на седем години и шест месеца лишаване от свобода. Копие от това съдебно решение не е приложено по преписката. Жалбоподателят заявява, че в наказателното производство е бил представляван от турски адвокат и че е обжалвал това решение. Производството е висящо към момента на представяне на становището на жалбоподателя през юли 2018 г.

53. Освен това на неуточнена дата през април 2018 г. жалбоподателят е бил преместен в затвор от тип «Т» близо до Кандира, в региона Коджаели.

ПРИЛОЖИМОТО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ОТНОСИМАТА ПРАКТИКА

I. ВЛИЗАНЕТО И ПРЕБИВАВАНЕТО НА ЧУЖДИ ГРАЖДАНИ

54. Законът за чужденците в Република България от 1998 г. урежда влизането, пребиваването и статута на чуждите граждани в България. Чл. 39а и следващите определят принудителните мерки, които могат да бъдат наложени в тази област, а именно отнемане на разрешението за пребиваване, отвеждане до границата, експулсиране, забрана за влизане на територията или забрана да напускат територията. Чл. 41, ал. 1 от този закон по-специално уточнява, че отвеждането до границата се прилага, когато чужденецът не може да докаже, че е влязъл в страната по законен начин. Освен това в чл. 39а, ал. 2 се предвижда, че омбудсманът на Република България осъществява наблюдение на изпълнението на някои от тези мерки, от които отвеждането до границата.

55. Съгласно чл. 46 от този закон заповедите за депортиране подлежат на обжалване по административен път пред по-горестоящия административен орган и на съдебен контрол съгласно разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс от 2006 г.

56. Следователно в съответствие с член 60, ал. 1 АПК заповедта за депортиране може да включва разпореждане за незабавното ѝ изпълнение, когато това е необходимо : а) за защита на живота или здравето на гражданите, б) за защита на обществените или държавните интереси от особено значение, с) в случай на риск от неизпълнение или сериозно възпрепятстване на изпълнението на заповедта, или още d) когато забавянето на изпълнението на заповедта може да доведе до значителни или трудно поправими вреди. Разпореждането, с което се допуска незабавното изпълнение на заповедта, подлежи на съдебен контрол в тридневен срок, независимо дали е подадена жалба срещу самата заповед (чл. 60, ал. 4 от Административнопроцесуалния кодекс).

II. УБЕЖИЩЕ И СТАТУТ НА БЕЖАНЕЦ

57. Законът за убежището и бежанците от 2002 г. регламентира условията и реда за предоставяне на специална закрила на чужденци на територията на България. В чл. 1, ал. 2 от закона са изброени четирите вида специална закрила, която може да бъде предоставена на чужденци : убежище ; статут на бежанец ; хуманитарен статут; и временна закрила. Съгласно чл. 4, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 всеки чужденец може, лично и по своя собствена инициатива, да подаде молба за закрила в България, както е предвидено в разпоредбите на този закон, и не може да бъде връщан в държава, в която животът или свободата му са застрашени по причина на, *inter alia*, неговата религия, принадлежността му към социална категория или политическото му мнение, или в която е изложен на риск от малтретиране. В чл. 4, ал. 5 се предвижда, че чужд гражданин, влязъл незаконно в България с цел търсене на закрила и пристигнал директно от територия, на която животът и свободата му са били застрашени, има задължението да се представи незабавно пред компетентните органи и да представи основателни причини, обосноваващи незаконното му влизане на територията на България.

58. Чл. 8, ал. 1 от Закона определя статута на бежанец като закрила, предоставена от Република България на чужд гражданин, който поради сериозни опасения от преследване, мотивирани от неговата раса, религия, националност, политически възгледи или принадлежност към социална категория, е извън страната си на произход и поради тези опасения не може или не желае да се ползва от закрилата на страната си на произход или да се завърне в нея. Статутът на бежанец се предоставя от Националната агенция за бежанците (член 6 от закона).

59. Съгласно чл. 58, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от Закона за убежището и бежанците може да поиска убежище пред президента на Република България, както и международна закрила пред Националната агенция за бежанците или друг държавен орган. В последния случай държавният орган е длъжен да предаде молбата на Националната агенция за бежанците в шестдневен срок. Чл. 58, ал. 6 предвижда, че когато има доказателства, че чужденец, който се намира, *inter alia*, в местата за задържане или на граничните контролно-пропускателни пунктове, може да поиска да подаде молба за международна закрила, той трябва да бъде информиран за възможността за това. За да се улесни достъпът до процедурата, трябва да се осигури превод.

60. Постановление № 332 от 28 декември 2007 г., прието от Министерския съвет в приложение на този закон, урежда, *inter alia*, координацията между държавните институции в случаите на молби за международна закрила, подадени на границите. В неговите членове 10 и 16 се предвижда, че когато чужденец, задържан на границата или в приемен център за чужденци, иска международна закрила, граничните полицаи или персоналът на приемния център незабавно изпращат на Националната агенция за бежанците копие от молбата по електронен път или по пощата, или по факс. Ако съответното лице е задържано на границата, граничните полицаи решават датата и мястото на прехвърлянето му в Националната агенция за бежанците, заедно с всички документи, съставени по време на задържането, като заповедта за арест, заповедта за налагане на принудителни административни мерки, протокол за обстоятелствата, както и всеки документ, свързан със здравословното състояние на лицето. Ако лицето е задържано в приемен център за чужденци, относимите документи се изпращат в Националната агенция за бежанците.

III. МОЛБИ ЗА МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА, ПОДАДЕНИ ОТ ТУРСКИ ГРАЖДАНИ В БЪЛГАРИЯ

61. В настоящия случай правителството е изпратило писма от българските органи, компетентни по материята за международната закрила, чието съдържание е обобщено по-долу.

62. С писмо от 11 август 2017 г. председателят на комисията по предоставяне на убежище към Президента на Република България, посочва, че през 2014 г. и 2015 г. службите му не са регистрирали молби за убежище от турски граждани. През 2016 г. такива молби са подали четирима турски граждани. В три случая вицепрезидентът е отказал убежище, а в четвъртия процедурата е била прекратена, тъй като съответното лице не е било намерено на посочения адрес. В периода януари - август 2017 г. единствената регистрирана от тази комисия

молба е от Националната агенция за закрила на бежанците, която е компетентна да я разгледа.

63. С писмо от 14 август 2017 г. Националната агенция за бежанците посочи, че междувременно между 1 януари 2014 г. и 8 август 2017 г. 39 турски граждани са поискали да се възползват от международна закрила. Към последната дата процедурата все още е в ход в четири случая, спряна е в шест случая и е прекратена без разглеждане в осем случая. В останалите 21 случая агенцията е отказала да предостави закрила, а в 8 случая нейните решения са били обжалвани пред административните съдилища по инициатива на засегнатите лица. Националната агенция за бежанците също е посочила, че през 2016 г. средното време за разглеждане на такива молби е 62 дни.

64. Накрая, с писмо от 17 август 2017 г. Държавната агенция за национална сигурност информира, че в периода от януари 2015 г. до август 2017 г. е спряла изпълнението на заповед за експулсиране на чужденец в два случая. Националността на засегнатите лица не е посочена.

IV. ОМБУДСМАНЪТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

65. Относимите части от годишния доклад за 2016 г., изготвен от Службата на омбудсмана в качеството му на национален превантивен механизъм, гласят следното:

« За съжаление, през 2016 г. няколко случая привлякоха вниманието в резултат на сериозни нарушения на българското и международното хуманитарно право, извършени по време на насилственото връщане на граждани на страни извън Европейския съюз. Експулсирането на [един] турски гражданин през август 2016 г. беше особено обезпокоително от гледна точка на правата на човека. След служебна процедура, открита от омбудсмана в отговор на публикуването на статии в медиите, омбудсманът зае ясна и официална позиция и счете, че въпросната принудителна мярка нарушава разпоредбите на българското и международното право. Омбудсманът, в качеството си на национален превантивен механизъм, обърна внимание на факта, че този случай представлява нарушение на членове 2 и 3 от Конвенцията за защита правата на човека, както и на чл. 28 и чл. 29 от Конституцията на Република България (...). (...) Според изявлението на омбудсмана върнатото лице е лишено от възможността да подаде жалба срещу заповедта за експулсиране и да организира защитата си пред съд. Омбудсманът отбелязва също че МВР не е изпълнило задължението си да уведоми институцията на омбудсмана за (...) предстоящото отвеждане до границата.

(...) Основните препоръки, отправени от омбудсмана, се отнасят до начина, по който са проведени разпитите на лицата преди тяхното отвеждане до границата, и липсата на официален устен превод по време на тези интервюта, както и до подготовката на документи, свързани с върнатите лица. »

V. ДОКЛАДИТЕ, ИЗГОТВЕНИ ВЪЗ ОСНОВА НА МЕМОРАНДУМ ЗА РАЗБИРАТЕЛСТВО МЕЖДУ ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ «ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЯ», СЛУЖБАТА НА ВЪРХОВНИЯ КОМИСАР НА ООН ЗА БЕЖАНЦИТЕ И БЪЛГАРСКИЯ ХЕЛЗИНСКИ КОМИТЕТ

66. На 14 април 2010 г. Главна дирекция «Гранична полиция» на Министерството на вътрешните работи на България (ГДГП), Представителството на Върховния комисар на ООН за бежанците (ВКБООН) в България и Българският хелзински комитет (БХК) подписаха Меморандум за разбирателство за съвместен надзор на достъпа на търсещите убежище до процедурите за международна закрила, както и тяхната защита срещу принудително връщане. Съгласно членове 7, 8 и 9 от настоящия меморандум ГДГП се ангажира да предприеме всички необходими мерки да: гарантира на лицата, търсещи международна закрила, възможността да бъдат напълно информирани за своите права, включително правото да искат международна закрила и правото да ползват правна помощ; предоставя на разположение на лицата, търсещи убежище, печатните публикации на ВКБООН, БХК и Националната агенция за бежанците; улеснява контакта между лицата, търсещи убежище, и представителите на ВКБООН и БХК и предоставя цялата относима информация относно процедурите за закрила.

67. На 30 юли 2016 г. създадената по силата на този меморандум тристранна работна група публикува своя годишен доклад за 2015 г. (*Годишен доклад за наблюдение на границите за 2015 г. «Достъп до територия и международна закрила»*), чиито съответни части гласят, както следва:

**« ГЛАВА III
ДОСТЪП ДО ТЕРИТОРИЯТА И ПРОЦЕДУРА ЗА МЕЖДУНАРОДНА
ЗАКРИЛА**

3.1. Спазване на принципа на забрана за връщане

[...] Достъпът до територията на лицата, търсещи убежище, продължи да бъде труден през 2015 г. Най-сериозните опасения по отношение на трудния достъп отново се дължат на докладваната практика за връщане назад, прилагана *prima facie* от властите по отношение на бежанците. [...]

3.3 Регистрация

Основен проблем през 2015 г. продължава да бъде липсата на адекватна интерпретация на езиците, които се говорят от основните групи лица, търсещи закрила. В началото на годината МВР намали значително часовата ставка за устен превод, което доведе до масово оттегляне на преводачите от процедурите, провеждани от Гранична полиция. Това води до трудности по отношение на комуникацията на служителите на ГДБОП със задържаните чужденци, способността да се

установи правният статут на задържаните и да се проведе приложимата процедура по отношение на тях в рамките на 24-часовото полицейско задържане. Ето защо, подобно на ситуацията през 2014 г., преводът, необходим за деклариране на искането за закрила, и преводът, необходим за самото искане, беше предоставен от служители на ГДБОП със съответната езикова компетентност, в по-малко случаи от служители на Фронтекс или в повечето случаи от преводачи на БХК.

Предоставянето на устен/писмен превод на границата е основна гаранция за упражняване на правото на подаване на молба за международна закрила, тъй като липсата на устен превод лишава лицата, търсещи убежище, от възможността да съобщят желанието си на персонала на ГДБОП. [...]

4.4 Право на правна помощ

[...] през 2015 г., подобно на предходната година, държавният бюджет не отпуска средства за предоставяне на правна помощ на лица, търсещи убежище, задържани на границата в 24-часовите полицейски центрове за задържане в структурите на ГДБОП. Ето защо Националното бюро за правна помощ не предостави никаква правна помощ, консултации и представителство за търсещите убежище, задържани на границата, във връзка с достъпа им до територията и процедурата; правната помощ беше осигурена само от БХК с финансовата подкрепа на ВКБООН.»

68. В своя годишен доклад за 2017 г. (*Годишен доклад за мониторинг на границите за 2017 г., достъп до територията и международна закрила*, публикуван на 25 юни 2018 г.), тристранната работна група отбеляза:

«Един от основните недостатъци, които бяха наблюдавани през 2017 г., продължи да бъде липсата на адекватни услуги за устен превод от езиците, които се говорят от основните групи лица, търсещи закрила. Имаше значителни трудности в комуникацията на граничните полицаи със задържаните лица, което доведе до цялостна липса на комуникация. Следователно в по-голямата част от случаите устният превод е бил предоставен от граничните полицейски служители, които са говорили съответните езици, в някои случаи от служителите на Фронтекс и най-често от преводачите на БХК.

[...] Правителството следва да осигури устойчиви услуги за писмен/устен превод за съответните гранични и миграционни органи, включително в граничните райони, така че лицата, нуждаещи се от международна закрила, да могат своевременно да съобщават своите нужди.»

VI. ОТНОСИМО ПРАВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

А. Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила

69. Относителните части от тази директива гласят, както следва:

Член 4

Оценка на фактите и обстоятелствата

« 1. Държавите членки могат да преценят, че е задължение на молителя да представи във възможно най-кратък срок всички необходими елементи в подкрепа на своята молба за международна закрила. Държавата членка следва да оцени, в сътрудничество с молителя, елементите, свързани с молбата.

2. Елементите, посочени в параграф 1, се състоят от декларации на молителя и от всички документи, с които разполага молителят, за своята възраст, минало, включително и за свързаните с него роднини, самоличност, гражданство(а), държава(и), както и за мястото или местата на предишно пребиваване, предходни молби за убежище, за своя маршрут на пътуване, документи за пътуване, както и причини за подаване на молба за международна закрила.

3. Оценяването на молбата за международна закрила следва да бъде извършено за всеки отделен случай, като се вземат под внимание следните елементи:

а) всички относими факти, свързани с държавата на произход в момента на вземането на решение по молбата, включително законите и подзаконовите актове на държавата на произход, както и начинът на тяхното прилагане;

б) относими декларации и документи, представени от молителя, включително и информация, позволяваща да се определи дали молителят е бил или би могъл да бъде обект на преследване или на тежки посегателства;

в) индивидуалното положение и личните обстоятелства относно молителя, включително и фактори като неговото минало, пол и възраст, за да може да се определи, въз основа на личните обстоятелства относно молителя, дали действията, на които той е бил или рискува да бъде изложен, биха могли да бъдат считани за преследване или за тежки посегателства;

г) фактът дали след напускането на държавата на произход молителят е упражнявал дейности, чиято единствена или основна цел е била да се създадат необходимите условия, за да се подаде молба за международна закрила, с цел да се определи дали тези дейности биха го изложили на преследване или на тежки посегателства, ако той би се завърнал в тази държава;

д) дали е разумно да се смята, че молителят би могъл да се ползва от закрилата на друга държава, чието гражданство той би могъл да поиска.

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

4. Фактът, че молител вече е бил преследван или вече е понесъл тежко посегателство, или е бил обект на директни заплахи за подобно преследване или подобно посегателство, е сериозен признак за основателни опасения на молителя от преследване или от реален риск да понесе тежко посегателство, освен ако съществуват достатъчни основания да се смята, че такова преследване или тежко посегателство не би се повторило.

5. Когато държавите членки прилагат принципа, съгласно който молителят има задължение да обоснове молба за международна закрила, и когато определени аспекти на неговите декларации не са подкрепени с документи или други доказателства, тези аспекти не изискват потвърждение, когато са изпълнени следните условия:

- а) молителят е положил реални усилия да обоснове своята молба;
- б) всички относими елементи, с които молителят разполага, са били представени и е било дадено задоволително обяснение за липсата на останалите относими елементи;
- в) декларациите на молителя са преценени за непротиворечиви и достоверни и не влизат в разрез с наличната и относима към неговия случай обща и конкретна информация;
- г) молителят е подал молбата си за международна закрила във възможно най-ранния момент, освен ако молителят може да посочи определени причини за това, че не го е направил; и
- д) общата достоверност на твърденията на молителя е установена. »

Член 21

Закрила срещу връщането

« 1. Държавите членки спазват принципа за забрана на връщането в съответствие със своите международни задължения. (...) »

70. По делото *М.М. срещу министъра на правосъдието, равенството и правовата реформа и др.* (С-277/11, решение от 22 ноември 2012 г.) Съдът на Европейския съюз (ЕСС) пояснява както следва:

« 63. Както е видно от заглавието, член 4 от Директива (...) се отнася до « оценката на фактите и обстоятелствата ».

64. Всъщност тази « оценка » се извършва на два различни етапа. Първият етап се отнася до установяването на фактическите обстоятелства, които е вероятно да представляват доказателства в подкрепа на молбата, докато вторият етап се отнася до правната оценка на тези елементи, състояща се в вземане на решение дали в светлината на фактите, характеризиращи конкретен случай, са изпълнени материалноправните условия, предвидени в членове 9 и 10 или 15 от Директива (...) за предоставяне на международна закрила.

65. Въпреки това, съгласно член 4, параграф 1 от посочената директива, въпреки че по принцип заявителят трябва да представи всички елементи, необходими за обосноваване на неговата молба, съответната държава членка все пак е компетентна да си сътрудничи с този молител при определянето на съответните елементи на тази молба.

66. Следователно това изискване за сътрудничество от страна на държавата членка означава на практика, че ако по някаква причина доказателствата, предоставени от молителя за международна закрила, не са пълни, актуални или относими, е необходимо съответната държава членка да сътрудничи активно на този етап от процедурата с молителя, за да може да бъдат изпълнени всички необходими елементи, за да се обоснове молбата. Освен това дадена държава членка може да бъде в по-добра позиция от молителя да има достъп до определени видове документи.

67. Освен това тълкуването, изложено в предходната точка, се потвърждава от член 8, параграф 2, буква б) от Директива 2005/85, според който държавите членки гарантират получаването на точна и актуална информация за общото положение, преобладаващо в държавите на произход на лицата, търсещи убежище, и, когато е целесъобразно, в държавите, през които те са преминали транзитно. »

В. Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила

71. Относителните части от тази директива гласят, както следва:

Член 3
Приложно поле

« 1. Настоящата директива се прилага за всяка молба за международна закрила, която е подадена на територията на държави членки, включително на граница, (...), както и по отношение на отнемането на международна закрила. »

Член 8
Информация и съвети в местата за задържане и на граничните контролно-пропускателни пунктове

« 1. При наличие на признаци, че граждани на трети държави или лица без гражданство, задържани в места за задържане или намиращи се на гранични контролно-пропускателни пунктове, включително в транзитните зони на външните граници, могат да пожелаят да подадат молба за международна закрила, държавите членки им предоставят информация относно възможността да направят това. В тези места за задържане и гранични зони държавите членки предвиждат осигуряването на устен превод, доколкото това е необходимо за улесняване на достъпа до процедурата за убежище.

2. Държавите членки гарантират, че организациите и лицата, които предоставят съвети и консултации на кандидати, имат ефективен достъп до кандидатите, които се намират на граничните контролно-пропускателни пунктове на външните граници, включително транзитните зони. Държавите членки могат да предвидят правила, които уреждат присъствието на такива организации и лица в тези контролно-пропускателни пунктове и по-специално съгласно които достъпът се урежда от споразумение с компетентните органи на държавата-членка. Ограничения върху този достъп могат да бъдат налагани единствено когато по силата на националното право те са обективно необходими за сигурността, обществения ред или административното управление на

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

съответните контролно-пропускателни пунктове, при условие че достъпът не е сериозно ограничен или невъзможен поради това. »

Член 9

Право за оставане в държавата членка до разглеждането на молбата

« 1. Кандидатите могат да останат в държавата членка единствено за целите на процедурата, докато решаващият орган се произнесе, в съответствие с процедурите на първа инстанция, установени в глава III. Това право за оставане в държавата членка не съставлява право на пребиваване. (...) »

VII. ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЯ ОТ 1951 Г. ЗА СТАТУТА НА БЕЖАНЦИТЕ

72. Конвенцията на ООН за статута на бежанците от 1951 г., която България ратифицира на 12 май 1993 г., предвижда в член 33 :

Член 33

ЗАЩИТА ПРИ ЕКСПУЛСИРАНЕ И ВРЪЩАНЕ

1. Някоя договаряща държава няма по какъвто и да е начин да експулсира или връща бежанец до границата на територията, където са били застрашени животът или свободата му по причина на неговата раса, религия, националност, принадлежност към дадена социална група или политически възгледи.

2. От облагите от тази разпоредба обаче не може да се възползва бежанец, за който има основания да се смята, че представлява опасност за сигурността на страната, в която се намира, или който, веднъж осъждан с окончателна присъда за особено тежко престъпление, представлява опасност за обществото на тази страна.

VIII. ОТНОСИМИ ДОКУМЕНТИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА

73. Съответните препоръки на Комитета на министрите на Съвета на Европа са обобщени в *М.А. и други срещу Литва* (№ 59793/17, §§ 54 - 55, 11 декември 2018 г.). Други документи на Съвета на Европа са цитирани по-долу.

А. Доклад от проучвателното посещение на специалния представител на генералния секретар по миграцията и бежанците в България от 13 до 17 ноември 2017 г. (SG/Inf(2018)18)

74. Съответните части от този доклад гласят, както следва:

« 3. ДОСТЪП ДО МЕЖДУНАРОДНА ЗАЩИТА

3.1. Граничен контрол

Въпреки че миграционният натиск постепенно намалява през 2016 г., и по-специално през 2017 г., българските власти продължават да прилагат строги мерки за граничен контрол, които могат да попречат на достъпа до българска

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

територия на лица, нуждаещи се от международна закрила. (...) Следва да се отбележи също че липсата на устен превод на езици, които се говорят от чужденци в полицейските управления, където те са поставени за незаконно преминаване на границата - проблем, признат от самите български власти - предотвратява или забавя идентифицирането на лица, нуждаещи се от международна закрила, което води до забавяне на достъпа до процедурите за предоставяне на убежище и до поставянето на такива лица в административно задържане.

3.2. Връщане

По време на нашата мисия получихме информация от неправителствени организации за връщането на мигранти и бежанци от България в Турция ежеседмично. (...)

4. ПРОЦЕДУРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УБЕЖИЩЕ

(...)

4.2. Информация

Властите предоставят информация на търсещите убежище относно техните права и процедури за предоставяне на убежище под формата на брошури и плакати, които са достъпни на български, английски и арабски език. (...) Според информацията, която получихме, лицата, търсещи убежище, са подписали документи за доброволното си завръщане, вярвайки, че това са медицински документи. (...) Неправителствените участници, по-специално ВКБООН, Българският хелзинкски комитет и други НПО, предоставят информация и съвети на търсещите убежище и улесняват превода на езиците, които говорят. Предизвикателството пред българските власти да осигурят превода и да предоставят информация на търсещите убежище относно техните права е много важно. Следва обаче да се подчертае, че основната отговорност на държавата е да осигури превода като част от задължението си да осигури справедлива и ефективна процедура за предоставяне на убежище, (...) и да не разчита твърде много на помощта на НПО.

4.3. Правна помощ

Съгласно българското законодателство търсещите убежище могат да поискат правна помощ от Националното бюро за правна помощ по време на процедурата за определяне на статута на бежанец (административни процедури), както и пред съдилищата при обжалване. Информацията за наличието на услуги за правна помощ, финансирани от държавата, обаче не се предоставя пряко на лицата, търсещи убежище, и на чужденците в приемни и регистрационни центрове или в затворени центрове. (...) По време на разговорите ни с компетентните органи разбрахме също че наличният бюджет е доста ограничен и че като цяло сред българските адвокати липсва експертиза в областта на бежанското право и международните стандарти за правата на човека. (...) »

В. Доклад на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (СРТ) към Съвета на Европа

75. От 2 септември до 6 октомври 2017 г. делегация на СРТ посети България. В своя доклад, публикуван на 4 май 2018 г., СРТ заявява

следното по отношение на правата на чужденците (оригинал на английски):

« А. Учреждения под ръководството на Министерството на вътрешните работи

(...) [D] Въпреки по-ранните препоръки на Комитета (и уверенията на българските власти, дадени в техните отговори на предишни доклади и отново в началото на посещението през 2017 г.), формулярите, налични в повечето от посетените полицейски учреждения, все още са само на български език. Вследствие на това СРТ отново отправя препоръката си формулярът за правата да бъде предоставен на подходящ набор от езици.

37. Няколко задържани чужди граждани, интервюирани от делегацията, заявиха, че са били накарани да подпишат документи на български език, без да знаят съдържанието им. Както беше споменато по-горе, като цяло няма писмена информация за правата на други езици, освен български, а някои чуждестранни граждани твърдят, че не им е била предоставена никаква информация (дори устна) на език, който разбират. (...)

5. Специален дом за настаняване на чужденци в Любимец

58. (...) Освен няколко плаката за съответното законодателство (на 3 - 4 езика), получени от ВКБООН и Българския хелзинкски комитет и залепени по стените в коридорите, [задържаните чужди граждани] не можаха да получат никаква писмена информация за своите права, задължения и приложими процедури; вътрешните правила на дома съществуваша само на български език и трябваше да бъдат разяснени устно на новопристигналите задържани от интервюиращия персонал. (...)

СРТ препоръчва да се предприемат стъпки, за да се гарантира, че всички задържани чужди граждани в Специалния дом за настаняване на чужденци в Любимец са снабдени с адекватна писмена информация на разбираеми от тях езици.

Освен това би било желателно чуждестранните граждани да получат писмен превод на език, който разбират, на решенията относно тяхното задържане/извеждане, както и писмена и устна информация относно реда и сроковете за обжалване на такива решения.

59. На делегацията беше съобщено, че Домът понякога е посещаван от неправителствени организации (особено Българския хелзинкски комитет), чиито представители предоставят на задържаните чужди граждани информация за процесуалните им права и ги подпомагат *pro bono* в процедурите по имиграция и убежище. Въпреки това не е имало друга форма на правна помощ, тъй като *ex officio* правната помощ (все още) не е била предвидена в административното производство. Вследствие на това Комитетът отново отправя препоръката си българските власти да предприемат стъпки за разширяване на системата за правна помощ за задържаните чужди граждани на всички етапи от процедурата. (...)

60. (...) СРТ препоръчва да се предприемат стъпки, за да се гарантира, че чуждестранните граждани, задържани в Специалния дом за настаняване на чужденци в Любимец, получават, когато е необходимо, съдействие от квалифицирани преводачи. Използването на други задържани като устни преводачи по принцип следва да се избягва. »

IX. МЕЖДУНАРОДНИ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ПРАКТИКИ НА ГРАНИЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ

A. Хюман Райтс Уоч (Human Rights Watch)

76. В дълъг доклад от 28 април 2014 г., озаглавен «План за ограничаване»: Връщане и задържане в България на лица, търсещи убежище, и мигранти от Сирия и други страни», Хюман Райтс Уоч описва как през месеците, предхождащи доклада, българската гранична полиция, често използваща прекомерна сила, е върнала в Турция лица, които очевидно са били такива, търсещи убежище. Тези лица са били върнати на границата, без да са били приложени съответните процедури и без възможност за подаване на молби за убежище. Докладът призовава България да сложи край на случаите на масово експулсиране на турската граница, да спре прекомерната употреба на сила от страна на граничарите и да подобри отношението към задържаните лица, както и условията на задържане в полицейските управления и центровете за задържане на мигранти.

B. Амнести Интернешънъл (Amnesty International)

77. В доклад от май 2015 г., озаглавен «България: бежанци, мигранти и малцинствени групи, изложени на риск от нарушения на правата на човека, включително престъпления от омраза; подаване на информация от «Амнести интернешънъл» към Всеобщия периодичен преглед на ООН», май 2015 г., «Амнести интернешънъл» изрази загриженост относно случаите на масово връщане на мигранти в Турция. Сред направените препоръки беше следното:

«Бежанци и мигранти»

Спиране на незаконното изтласкване на мигранти и бежанци обратно през границата с Турция и провеждане на бързи, ефективни, независими и безпристрастни разследвания на всички твърдения за такова изтласкване с цел изкореняване на тези практики;

Гарантиране на освобождаването на лицата, които подават молба за международна закрила, включително задържаните поради неправомерно влизане или непредставяне на документи за самоличност в съответствие с българското законодателство;»

Х. ИНФОРМАЦИЯ ЗА СИТУАЦИЯТА В ТУРЦИЯ В ПЕРИОДА СЛЕД ОПИТА ЗА ПРЕВРАТ ПРЕЗ ЮЛИ 2016 Г.

А. Изявления на специалния докладчик на Организацията на обединените нации за насърчаване и защита на правото на свобода на мнение и изразяване и на представителя на ОССЕ за свободата на медиите

78. На 28 юли 2016 г. специалният докладчик на ООН за насърчаването и защитата на правото на свобода на мнение и изразяване и представителят за свободата на медиите на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) уведомиха обществеността за мерките, предприети от турските органи след опита за преврат. И двете съобщиха, че турското правителство е наредило закриването на три нови информационни агенции, шестнадесет телевизионни канала, 23 радио канала, 45 вестника и 15 списания. След опита за преврат властите издадоха заповеди за арест на 89 журналисти и успяха да арестуват голям брой от тях в рамките на 24 часа. Те блокираха достъпа до повече от 20 уебсайта на медии, отнеха лицензите на 29 издателства и анулираха голям брой акредитации за пресата.

79. Двамата експерти са на мнение, че е ясно, че тази вълна от ограничения върху групи от журналисти не отговаря на основните международни стандарти, приложими към ограничителните мерки, дори и по време на извънредно положение. Според тях опитът за преврат не може да оправдае подобна атака, за да се заглушат всички гласове, не само критичните, но и аналитичните и журналистическите. Те смятат, че мащабът и внезапността на тези мерки, при които липсват дори основните гаранции за справедлив процес, са шокиращи и безпрецедентни в най-новата история на Турция. Според представителите чистката, наложена от турското правителство на професионалисти и институции, които то възприема като несъгласни или критични гласове, единствено въз основа на твърдения за членство в движението « Гюлен », е нарушила нормите на международното право в областта на правата на човека.

В. Комисар на Съвета на Европа по правата на човека

80. В своите доклади и изявления за Турция комисарят на Съвета на Европа по правата на човека (по-горе « комисарят ») подчертава прекомерните мерки, приети в контекста на извънредното положение в Турция.

81. В изявлението си от 20 юли 2016 г. след опита за държавен преврат комисарят отбеляза, че журналистите са били жертви на насилие не само от участници в преврата, но и от граждани, които се

противопоставят на държавния преврат, и че достъпът до няколко електронни вестника отново е бил блокиран.

82. По-късно, на 26 юли 2016 г., комисарят направи изявление относно мерките, предприети в контекста на извънредното положение в Турция. Той изрази загриженост във връзка с докладите за, *inter alia*, задържания без достъп до съдия за срок до 30 дни и липса на достъп до адвокат.

83. На 7 октомври 2016 г. комисарят публикува меморандум относно последиците за правата на човека от мерките, предприети от турските власти в рамките на извънредното положение. В меморандума бяха разгледани наказателноправните аспекти на спешните мерки; административните мерки, засягащи държавните служители, гражданското общество и частния сектор, както и членовете на семейството на заподозрените; въпросът за съдебните средства за правна защита срещу такива мерки и редица други въпроси. Като отчита необходимостта от бързи и решителни действия за справяне със заплахата от участниците в преврата, комисарят направи заключение, подчертавайки спешната необходимост от връщане към обичайните процедури и предпазни мерки, като се сложи край на извънредното положение възможно най-скоро.

84. На 15 февруари 2017 г. комисарят публикува и меморандум относно свободата на изразяване и свободата на медиите в Турция, който се основава на констатациите от две посещения в страната през април и септември 2016 г. Той изрази съжаление, че осезаемият напредък по отношение на свободата на медиите и свободата на изразяване, постигнат от Турция в сътрудничество със Съвета на Европа с цената на дълги усилия, е бил прекъснат и поставен под въпрос през предходните години, което доведе до вече тревожна ситуация по време на посещението на комисаря през април 2016 г. Комисарят изрази съжаление от факта, че с твърде широкото прилагане на понятията « терористична пропаганда » и « подкрепа за терористична организация », включително изявления и лица, които очевидно не са подбуждали към насилие, и с прекомерното прибягване до разпоредби, които наказват клеветата, Турция е поела много опасен курс. Според него законното оспорване и критиката на правителствената политика е осквернено и потиснато, което намалява пространството за обществен и демократичен дебат и поляризира обществото. Той смята, че ситуацията се е влошила значително след въвеждането на извънредното положение, което е дало на турската изпълнителна власт почти неограничени дискреционни правомощия и ѝ е позволило да провежда радикални мерки, включително срещу медиите и неправителствените организации, без да се налага да представя доказателства или да чака съдебно решение, единствено въз основа на твърдения за връзки с терористична организация.

Комисарят добави, че медийният плурализъм и независимостта са сред жертвите на това явление, което включва използването на публични средства за популяризиране на проправителствени медии, повсеместна цензура на интернет, произволно изключване на медии и журналисти, превземане или закриване на медии, критикуващи властите, насилие и репресии срещу медийни професионалисти и лишаване от свобода на повече от 150 журналисти.

Комисарят подчерта също че това влошаване е придружено от ерозия на независимостта и безпристрастността на турската съдебна система. Според него, ако проблемът засяга цялата съдебна система, най-голяма загриженост буди ролята на съдиите, които се произнасят по наказателни дела, тъй като сега те упражняват съдебен тормоз, за да заглушат опозицията и законната критика и са в основата на някои от най-явните нарушения на правото на свобода на изразяване.

С. Международни неправителствени организации

85. През периода от юли до октомври 2016 г. международни неправителствени организации, включително «Репортери без граници», «Амнести интернешънъл» и «Хюман Райтс Уоч», публикуваха многобройни статии и комуникета, в които осъждат мерките, предприети в рамките на извънредното положение, и посочват, че след опита за преврат повече от 150 журналисти са били задържани под стража по неясни обвинения и без достатъчно доказателства. Някои от тези публикации са изброени по-долу като примери.

1. *Репортери без граници (РБГ) [Reporters sans frontières, RSF, б.нр.]*

«Турция: медийната чистка се засилва след опит за преврат», изявление, публикувано на уебсайта на РСФ 23 юли 2016 г., актуализиран на 25 юли 2016 г.

«Седмица след опита за преврат от 15 юли 2016 г. «Репортери без граници» (РСФ) осъжда засилването на тормоза над критично настроените медии в Турция.

Арести на журналисти, изземване на пълни тиражи, приемане на извънредно положение... (...)

«Никой не поставя под въпрос легитимността на турските власти в опазването на конституционния ред след този опит за преврат» каза представителят на бюрото на РСФ за Източна Европа и Централна Азия. Но масовият и произволен характер на атаките срещу турските медии през изминалата седмица по-скоро предизвиква желание за отмъщение и спазване. Време е властите да сложат край на това...»

(...)

Извънредно положение, изпълнено със заплахи

В съответствие с предложението на Съвета за национална сигурност правителството (...) обяви извънредно положение (OHAL) за период от три месеца на 20 юли. Това извънредно положение се основава на Закон № 2935 от

1983 г., член 11, буква е), който предвижда, че «печатането и разпространението на определени вестници, списания, брошури, книги, листовки и други подобни могат да бъдат забранени. Навлизането им в района, предмет на извънредното положение, може да бъде забранено, а ако идват отвън, вносът им може да изисква разрешение от властите. В случай на забрана тези издания могат да бъдат иззети. »

Преустановява се възможността дадено лице да обжалва пред Конституционния съд при нарушение на правата си, както и възможността за оспорване на административна мярка. (...) »

« RSF (Репортери без граници, б.пр.) осъжда набезите срещу журналисти в Турция », изявление, публикувано на уебсайта на РСФ на 27 юли 2016 г.

« Десет дни след прекратения преврат чистката срещу турските медии придобива все по-тревожни размери. От 25 юли 2016 г. насам 89 журналисти са били обект на заповед за арест, около 20 от които вече са задържани от полицията. РСФ осъжда « лова на вещици ».

На 27 юли сутринта полицейско звено за борба с тероризма започна издирване на 47 бивши служители на всекидневника *Zaman* (...) въз основа на заповеди за арест, издадени от прокурор в Истанбул. Тези имена са в допълнение към имената на 42 журналисти, които вече са издирвани в контекста на разследването на Братството на Гюлен, представено от властите като отговорно за опита за преврат от 15 юли.

«Трудно е да се повярва, че тези все по-разширяващи се проверки служат само за легитимната цел да се разкрийт участниците в преврата и техните съучастници », каза [ръководителят] на бюро за Източна Европа и Централна Азия. Тъжно е да се повтаря: критикуването на правителството или работата за про-Гюленските медии по никакъв начин не е доказателство за участие в неуспешния преврат. Ако властите не могат да предоставят по-достовърни доказателства, те просто преследват престъпления на мнение, което е недопустимо .»

Благосклонен към Братството на Гюлен и много критичен към властите през последните години, всекидневникът *Zaman* беше поставен под съдебен надзор през март 2016 г. Полицията е шурмувала помещенията на вестника, а редакцията му е била незабавно освободена. Редакционната линия на заглавието се е променила на 180 градуса, така че е загубила по-голямата част от читателската си аудитория и в крайна сметка е била ликвидирана.

Многобройни прецеденти показват, че турската съдебна система често действа чрез сдружаване, обвинявайки журналистите, че принадлежат към въоръжени организации поради предполагаеми идеологически връзки. През декември 2011 г. 36 медийни работници бяха арестувани във връзка с разследването на Съюза на общностите в Кюрдистан (КСК, забранен). Между 2008 г. и 2013 г. много други журналисти бяха задържани по подозрение в принадлежност към предполагаемата ултранационалистическа мрежа « Ергенекон (Ergenekon) ». И в двата случая разследванията бяха неубедителни и журналистите в крайна сметка бяха освободени след дълги периоди на предварително задържане, до повече от четири години. »

**102 медии, ликвидирани с указ :
репресиите достигат ново ниво в Турция, изявление, публикувано на уебсайта
на РСФ на 28 юли 2016 г.**

«[РСФ] е ужасена от ликвидирането на 102 медии от турските власти на 27 юли 2016 г. Почти две седмици след опита за преврат чистката на критичните медии претърпява все по-драматичен обрат.

Вторият декрет - закон, приет в рамките на извънредното положение вечерта на 27 юли, разпреди закриването и отчуждаването на 45 вестника, 16 телевизионни канала, 23 радиостанции, три информационни агенции и 15 списания, към които се прибавят 29 издателства. (...) Всички са заподозрени в «сътрудничество» с братството на Фетулла Гюлен, който е определен от властите като отговорен за прекратения преврат от 15 юли.

« Властите току-що унищожиха цяла част от медийния пейзаж с удар на химикал,» каза ръководителят на бюрото на РСФ за Източна Европа и Централна Азия. *Непоправимите щети, които нанасят на плурализма и върховенството на закона, далеч надхвърлят обхвата на извънредното положение. Репресиите срещу прекратения опит за преврат по никакъв начин не оправдават подобна крайна ситуация.»*

Медиите включват национални заглавия като *Тараф (Taraf)* и *Нокта (Nokta)*, както и много местни заглавия. (...) Някои ценни книжа, ликвидирани с декрет-закона, вече са били поети от властите, като например всекидневника *Zaman*, който беше поставен под съдебен надзор през март 2016 г.

От 25 юли са издадени заповеди за арест срещу 89 журналисти, заподозрени във връзки с « Братството на Гюлен ». Няколко десетки от тях вече са задържани от полицията. Някои адвокати, страхувайки се от репресии, сега отказват да ги защитават. Други предпочитат да не поставят под въпрос образуваните срещу техните клиенти производства, тъй като се опасяват, че ще бъдат приложени мерките, разрешени от извънредното положение, като например удължаването на полицейското попечителство до 30 дни. »

86. На 19 септември 2016 г. РСФ публикува доклад, озаглавен « Извънредно положение, състояние на произвол », съответните пасажии от който гласят, както следва:

« Незаконно задържане на журналисти

През двата месеца на извънредното положение десетки уважавани журналисти, видни репортери и редактори на вестници и списания, близки до движението Гюлен, бяха задържани преди процеса. Общо, според трите основни синдиката на журналистите, 200 журналисти са били арестувани след опита за преврат на 15 юли, 101 от които все още са били задържани на 14 септември (...). По този начин Турция си възвръща статута на « най-големия затвор в света » за медийни професионалисти - рекорд, който тя вече държеше през 2012-2013 г. (...)

Чисто престъпление от гледна точка на мнението

(...) Атаките срещу журналисти са фрапантни поради масовия си характер: 42 заповеди за арест, издадени на 25 юли, 47 още два дни по-късно... Протоколите от разпитите (които РСФ успя да види) потвърждават, че много журналисти са набелязани главно, защото работят за медии, за които се твърди, че са близки до движението на Гюлен. Професионална дейност, която за правосъдието се равнява

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

на членство в братството, автоматично приравнена на съучастие с участниците в преврата от 15 юли. Въпреки че властите, чрез ръководителя на турската дипломация Мевлют Чавушоглу (Mevlüt Çavuşoğlu), увериха, че уреждат отношенията между участниците в преврата и тези, които *«се занимават с истинска журналистика»*, изглежда, че те са създали престъпление за мнение, напълно несъвместимо със свободата на изразяване. (...) Така бившите служители на всекидневника Zaman («Времето») бяха арестувани на 27 юли 2016 г., обвинени във *«възхваляване на терористична организация»* и *«легитимиране на опита за държавен преврат»*. (...) В какво ги обвиняват? По същество в това, че продължават да си сътрудничат със Zaman въпреки разследването, започнато срещу редактора Екрем Думанлъ (Ekrem Dumanlı), обвинен в принадлежност към движението Гюлен, тъй като неговият вестник съобщава за корупция, в която са замесени няколко членове на правителството. В показанията си обвиняемите по същество се свеждат до проследяване на професионалния и политическия си произход, като подчертават несъвместимостта си с каквато и да е подкрепа за прекратения преврат. (...)

Погазено право на защита

В съответствие с разпоредбите на първия декрет-закон, много журналисти са лишени от правото на адвокат по време на първите дни на полицейския арест. (...) Репресиите в резултат на опита за преврат засегнаха много съдии и прокурори и не пощадиха адвокати, много от които бяха арестувани, обвинени или претърсени. Този климат на сплашване обезкуражава не само адвокатите, близки до движението Гюлен, но и активистите за правата на човека да защитават журналистите, които са задържани в полицията. (...)

Внезапно закриване на 102 медии

Вторият декрет-закон, приет в рамките на извънредното положение вечерта на 27 юли, разпорежда закриването и отчуждаването на 45 вестника, 16 телевизионни канала, 23 радиостанции, 3 информационни агенции и 15 списания, към които се прибавят 29 издателства. Всички са заподозрени в *«сътрудничество»* с братството на Фетулла Гюлен. Между засегнатите медии има големи национални заглавия като вестник Тараф (Taraф) или списание Нокта (Nokta), както и много местни заглавия. Тази ликвидация е само последният пирон в ковчега на ежедневниците Zaman и Bugün или каналите Samanyolu TV, Kanaltürk TV и Bugün TV : всички те вече са били поставени под съдебен надзор и след това затворени след две полицейски операции, през октомври 2015 г. и март 2016 г., за *«съучастие с организацията FETÖ»*. Факт е обаче че с ликвидирането им властите задраскват цяла част от медийния пейзаж и нанасят щети на плурализма, ефектът от който ще се усети дълго след края на извънредното положение. Преди да бъде поставен под опека през март 2016 г., Zaman има един от първите тиражи в страната с 900 000 копия. Представители на местните медии обаче обвиниха властите за нападенията срещу медии, които нямат нищо общо с движението Гюлен. (...) »

2. Амнести Интернешънъл (AI)

« Човешките права, заплашени от репресии от страна на правителството », съобщение за печата, публикувано на уебсайта на AI на 18 юли 2016 г.

« В дните след опита за преврат турското правителство извърши мащабни чистки в армията, правосъдието и цивилните отдели на МВР (...) Вълната от арести и суспендирания е много тревожна: турското правителство проявява все по-голяма нетърпимост към мирното несъгласие и тази репресия вероятно ще обхване журналисти и активисти на гражданското общество. През последните месеци политическите активисти, журналистите и критиците на правителствените служители или политики често бяха обект на атаки и медиите бяха конфискувани ,» каза директорът на «Амнести интернешънъл» за Европа и Централна Азия. »

« Заповеди за арест срещу 42 журналисти нарушават свободата на изразяване », изявление, публикувано на уебсайта на AI на 25 юли 2016 г.

« В отговор на съобщението, че турските власти са издали заповеди за арест на 42 журналисти, заместник-директорът на « Амнести интернешънъл » за Европа (...) заяви :

« Това е най-новото тревожно развитие в това, което все повече се превръща в чистка, основана на политическа принадлежност. »

« Като се насочва към журналисти, правителството вече не прави разлика между престъпленията и законната критика. Вместо да сплашват журналистите, за да ги накарат да мълчат, турските власти трябва да позволят на пресата да си свърши работата и незабавно да сложат край на тази репресия на свободата на изразяване. »

«Амнести интернешънъл» научи също че след държавния преврат турските власти са блокирали достъпа до онлайн новинарски сайтове и са отнели лицензите на медии. Десетки журналисти също бяха лишени от журналистическите си пропуски. »

« Засилената репресия срещу медиите подхранва климат на страх », изявление, публикувано на уебсайта на AI на 28 юли 2016 г.

« С началото на втората седмица от тримесечното извънредно положение в Турция репресиите срещу гражданското общество и нападенията срещу свободата на медиите достигнаха безпрецедентно тревожно ниво, каза « Амнести интернешънъл ».

Осемдесет и девет журналисти са получили заповед за арест, повече от 40 вече са арестувани, а други са се укрили. Вторият указ за извънредното положение, издаден на 27 юли, доведе до закриването на 131 медии и издателства.

« Арестуването на голям брой журналисти и затварянето на няколко медии представляват атака срещу сектор, който вече е отслабен от години на репресии. Този втори указ не оставя съмнение, че властите възнамеряват да заглушат несъгласните гласове в нарушение на международното право», каза заместник-директорът на програмата «Европа» на «Амнести интернешънъл».

« Дори в условията на извънредно положение ограниченията трябва да бъдат необходими и пропорционални и да служат за легитимна цел. Въпреки това

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

разпоредбите на двата указа, приети през седмицата на 25 юли, противоречат на тези три принципа и напълно противоречат на изявленията на органите, които твърдят, че зачитат правата и принципите на правовата държава. »

Първият указ, издаден на 23 юли, удължи максималния срок на предварителното задържане до 30 дни. «Амнести интернешънъл» разкри достоверни сведения, че много задържани са били подложени на изтезания и други малтретираня. Освен това на адвокатите е забранено, в нарушение на закона, да се свързват със задържаните си клиенти.

Отново призоваваме турските органи да сложат край на изтезанията и другите форми на малтретиране на задържаните и да позволят на международните наблюдатели да ги посещават на местата им на задържане.

« Властите трябва да изправят пред съда виновниците за незаконните убийства и други нарушения на човешките права, извършени по време на опита за преврат. По този начин те са длъжни да зачитат правото на справедлив съдебен процес, забраната за изтезания и други права на човека. Увеличената репресия срещу свободата на печата не е в съответствие с тази цел и е незаконна,» каза [заместник-директорът на програмата на «Амнести интернешънъл» за Европа]. (...)

Човешките права са изложени на риск в Турция след опита за кървав преврат на 15 юли. Действително властите реагираха незабавно, като предизвикаха репресии от изключителен мащаб, които продължиха от въвеждането на извънредното положение пет дни по-късно. (...) »

3. Хюман Райтс Уоч [Human Rights Watch] (HRW)

**« Турция: Затворени медии, журналисти задържани
Репресиите в рамките на извънредното положение ескалират », изявление,
публикувано на уебсайта на HRW на 28 юли 2016 г. (оригинал на английски)**

„ (...) Затварянето на новинарските медии от турското правителство показва как Законът за извънредното положение се използва, за да се отнеме правото на свобода на словото отвъд всяка легитимна цел за поддържане на обществения ред днес. Правителството разпореди затварянето на 131 вестника, информационни агенции, издателства, телевизии и радиостанции. (...)

« Правителствените мерки са насочени срещу медии и журналисти, обвинени, че са свързани с движението на Фетулла Гюлен, което се счита за виновно за осуетения военен преврат,» каза директорът на Хюман Райтс Уоч в Турция. « При липсата на каквито и да било доказателства за тяхната роля или участие в насилствения опит за сваляне на правителството, ние категорично осъждаме това ескалиращо нападение срещу медиите, което допълнително подкопава демократичните правомощия на Турция. »

Указът разпорежда закриването на 45 вестника, 15 списания, 16 телевизионни канала, 23 радиостанции, 3 информационни агенции и 29 издатели и разпространители. Сред тях са ежедневниците *Taraf* и вестник *Özgür Düşünce*, Cihan News Agency и телевизия Can Erzurum TV.

По-рано на 27 юли медиите съобщиха, че истанбулски прокурор е издал заповед за арест на 47 журналисти, медийни работници и изпълнителни директори, които са работили за всекидневника *Zaman*, преди той да бъде поет от назначените от правителството попечители през март 2016 г. (...)

На 25 юли всекидневникът Sabah съобщи, че друг прокурор на Истанбул е издал заповеди за арест на 42 журналисти, работещи за различни други медии. (...)»

D. Доклади на държавите за практиките в областта на правата на човека за 2019 г. Държавен департамент на САЩ, Бюро за демокрация, права на човека и труд, публикуван на 11 март 2020 г.

« Раздел 2. Зачитане на гражданските свободи, включително:

а. Свобода на изразяване, включително за пресата

Конституцията и законът предвиждат свобода на изразяване в определени граници, а правителството ограничава свободата на изразяване, включително за пресата, през цялата година. (...)

Мнозина, занимаващи се с журналистика, съобщиха, че преследването от правителството на журналисти, представляващи основните опозиционни и независими вестници, и затварянето на журналисти през предходните три години са възпрепятствали свободата на словото и че автоцензурата е била широко разпространена на фона на страха, че критикуването на правителството може бързо да възстанови имуществото си. (...)

Правителството призна за виновни и осъди стотици лица за упражняване на свободата им на изразяване. Според анкета на Ройтерс, проведена през 2018 г. като част от нейния *Digital News Report (Цифров новинарски доклад): Допълнителен доклад на Турция*, 65% от анкетираните в Турция заявяват, «...загриженост, че открито изразяване на техните възгледи онлайн може да ги вкара в неприятности с властите.»

Изразяването на критичност към правителството често бе посрещано с наказателни обвинения, че е свързано с терористични групи или тероризъм. (...)

Правителството често категоризира затворените журналисти от медии на кюрдски език или предполагаеми про-гюленистки публикации като « терористи », като твърдят, че са свързани с ПКК и движението Гюлен. (...)

Неизвестен брой журналисти са били извън страната и не са се завърнали поради страх от арест, според Асоциацията на журналистите. Още стотици останаха без работа, след като правителството затвори повече от 200 медийни компании, за които се твърди, че са свързани с ПКК или движението Гюлен, най-вече през 2016 -17 г., като част от отговора си на опита за преврат през 2016 г.

Свобода на изразяване: Лицата в много случаи не биха могли да критикуват държавата или правителството публично без риск от граждански или наказателни дела или разследване, а правителството ограничава изразяването от лица, симпатизиращи на някои религиозни, политически или културни възгледи. Понякога тези, които пишат или говорят по чувствителни теми или по критични начини на правителството, рискуват разследване, глоби, наказателни обвинения, загуба на работа и затвор (...)

Преса и медии, включително онлайн медии: Основните печатни медии и телевизионни станции бяха до голяма степен контролирани от проправителствени холдингови компании, силно повлияни от управляващата партия. Репортери без граници изчислиха, че правителството е в състояние да упражнява власт в администрацията на 90 процента от най-гледаните телевизии

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

и най-четените национални ежедневници. Само малка част от печалбите на холдинговите дружества са от приходи от медии, а другите им търговски интереси възпрепятстват независимостта на медиите, насърчават климат на автоцензура и ограничават обхвата на обществения дебат. (...)

Държавното разследване на независими журналисти ограничи свободата на медиите през цялата година. През април 2018 г. 14 души, свързани с водещия независим вестник *Cumhuriyet* (*Джумхуриет*), бяха осъдени за подпомагане на терористични организации, позовавайки се на техните доклади като част от доказателствата срещу обвиняемите и осъдени на лишаване от свобода между три и седем години. Съдът остави журналистите на пробация и им забрани да пътуват в чужбина до приключване на процеса по обжалване. През април шестима обвиняеми се върнаха в затвора, след като апелативен съд потвърди присъдите им. След решението на Върховния апелативен съд през септември, с което бяха прекратени повечето от делата, само един бивш служител остана в затвора, но забраните за пътуване за останалите остават в сила. Съдът по произход отмени решението на Върховния апелативен съд и проведе повторно дело за 13 от първоначалните обвиняеми през ноември, като оправда единия и се произнесе срещу решението на Върховния апелативен съд за останалите 12. Делото продължи в края на миналата година, когато подсъдимите обжалваха решението.

Други журналисти, чиито арести се считат за политически мотивирани, са четирима журналисти и редактори, които са работили за сега затворения, свързан с Гюлен вестник *Zaman*. Властите арестуваха четиримата през 2016 г., като те останаха в ареста по обвинения в тероризъм и преврат. Международни правозащитни организации осъдиха присъдите на шестима други журналисти, осъдени на тежки доживотни присъди на 16 февруари за предполагаеми връзки с опита за преврат през 2016 г. На 6 юли съдилищата осъдиха още шестима журналисти, свързани със затворения вестник *Zaman*, по обвинения в тероризъм, като ги осъдиха на между осем и повече от 10 години затвор.

В няколко случая правителството забрани на журналистите да пътуват извън страната.

ПО ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕНОВЕ 3 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

87. Жалбоподателят се оплаква, че българските власти са отказали да започнат процедура за предоставяне на убежище, отнасяща се до него, върнали са го в Турция и по този начин са го изложили на реален риск от малтретиране. Той се позовава на членове 3 и 13 от Конвенцията, които гласят следното:

Член 3

« Никой не може да бъде подлаган на изтезания, на нечовешко или унижително отношение или наказание. »

Член 13

„Всеки, чиито права и свободи, предвидени в (...) Конвенцията, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответната национална институция, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.» »

88. С оглед на естеството и същността на твърденията, направени от жалбоподателя в конкретния случай, Съдът счита, че следва да анализира заедно оплакванията по членове 3 и 13.

А. По допустимостта

1. Доводи на страните

89. Правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешно правните средства за защита, като гарантира, че жалбоподателят не е подал молба за закрила по чл. 4 от Закона за убежището и бежанците (параграф 57 по-горе). То твърди, че съгласно тази разпоредба жалбоподателят е бил задължен да се представи незабавно на компетентните български органи и да посочи причините, поради които незаконно е преминал границата. Според правителството той е трябвало да изтъкне, че животът и свободата му са застрашени в страната, от която е дошъл, и това основание би обосновало молба за закрила в България. Правителството заявява, че вместо това жалбоподателят се е опитал да премине транзитно през България, за да стигне до друга държава от Европейския съюз, без да отправя искане за закрила в България.

90. Правителството добавя, че по отношение на събитията, последвали задържането на жалбоподателя от румънските органи и впоследствие от българските органи, преписката не съдържа никакви доказателства, че жалбоподателят или някой от неговите спътници с турска националност е поискал убежище или каквато и да е друга мярка за защита от който и да е орган. То посочва, че по време на задържането на жалбоподателя и неговите спътници българските власти са предоставили превод на разбираеми от тях езици. Поради това счита, че е ясно, че на жалбоподателя е била предоставена, устно и писмено, необходимата информация относно неговата ситуация и възможностите, които му се предоставят. Правителството прави заключение, че няма конкретна причина да се счита, че жалбоподателят е бил освободен от задължението за изчерпване на наличните правни средства за защита в България в съответствие с приложимите международни стандарти за защита.

91. Жалбоподателят отговаря, че не е имал ефективен достъп до националната процедура за предоставяне на убежище. Той първо заявява, че в нито един момент по време на задържането му българските власти не са му предоставили информация за тази процедура. Твърди

след това че е формулирал устно и писмено молбата си за убежище още при първия си контакт с българските власти и няколко пъти след това (параграфи 20 -22 по-горе). Той казва, че не е могъл да регистрира молбата си заради задържането му на българска територия и заради това, че органите, които са го задържали, не са изпълнили задължението си да предадат молбата му на Националната агенция за бежанците. Освен това, според него, властите са го лишили от правото да се ползва от съдействието на адвокат и преводач в този процес и набързо са го върнали в Турция. Те не са му дали възможност да говори с адвокат по негов избор или с неправителствена организация, която би могла да поеме правната му защита.

92. Жалбоподателят съобщава, че на няколко пъти през 24-те часа, през които е бил задържан на българска територия, е бил принуждаван да подписва документи на български език, които не са му били надлежно преведени. Той счита, че това са служебни документи, попълнени набързо, за което биха свидетелствали някои грешки и пропуски, например несъответствието в двете версии на документа, предназначен да го информира за неговите права или за пропускането на издаването на заповеди за задържане в центъра в Любимец (параграф 29 по-горе). Той счита също че от тези документи не може да се направи валидно заключение, че се е отказал от правото си да поиска международна закрила в България.

2. Преценката на Съда

93. Съдът отбелязва, че в основата на повдигнатото от правителството възражение стои въпросът дали жалбоподателят е подал молба за международна закрила, която е могла да бъде разглеждана в рамките на вътрешното производство. Той счита, че този въпрос е тясно свързан с твърденията на жалбоподателя, че завръщането му в Турция и липсата на каквато и да е индивидуализирана оценка на неговия случай от българските власти са го изложили на риск от задържане, малтретиране и наказателно преследване, които са единствено мотивирани от професионалната му дейност като журналист в медийна група, възприемана като критична към действащата политическа власт. Освен това Съдът отбелязва, че версиите на фактите, представени от страните по въпроса за разглеждането на тези точки от българските органи, се различават значително. Поради това счита, че анализът на възражението, повдигнато в това отношение, следва да се съчетае с разглеждане на основателността на оплакванията, направени съгласно членове 3 и 13 от Конвенцията.

94. Като отбелязва, че тези оплаквания не са явно необосновани, нито недопустими на каквото и да е друго основание, посочено в член 35 от Конвенцията, Съдът ги обявява за допустими.

В. По същество*1. Жалбоподателят*

95. Жалбоподателят първо твърди, че е изразил желание да подаде молба за международна закрила в България, първоначално когато е бил арестуван на българо-румънската граница, и по-късно по време на задържането му на 14 и 15 октомври 2016 г. Той уточнява, че освен устните си изявления е подал и писмена молба за убежище, без дата, копие от която не е получил. Жалбоподателят добавя, че представеният от правителството в настоящия случай документ показва, че той е съобщил причините за молбата си за убежище, които според жалбоподателя са били отбелязани от българските власти, а именно опасенията му, свързани с факта, че е бил издирван от полицията, след като е бил освободен от поста си на журналист в медийна група, която е била възприемана като критична към властимащите (параграф 35 по-горе). Що се отнася до другите документи, представени от правителството, жалбоподателят твърди, че не е могъл да разбере съдържанието им, че не му е предоставено съдействие на устен превод при подписването им и че те не съдържат информация, позволяваща да се направи заключение, че не би желал да потърси закрила или че би отказал такава защита (вж. също параграфи 91 и 92 по-горе).

96. След това жалбоподателят заявява, че българските власти са разполагали с достатъчно данни, за да потвърдят и обяснят опасенията му. Той добавя, по-конкретно, че всички негови спътници са посочили сходни причини, за да обосноват бягството им от страната си на произход (параграфи 36-37 по-горе). Освен това, според жалбоподателя, българските власти са били уведомени чрез турското консулство в Бургас, че турските власти подозират жалбоподателя и неговите спътници, че са замесени в опита за преврат и че са симпатизанти на Фетулла Гюлен (параграф 39 по-горе).

97. Жалбоподателят обаче твърди, че от момента на отстраняването му е било известно, че общата ситуация в Турция след опита за преврат и въвеждането на извънредното положение е била толкова проблематична, че е съществувал риск лицата, определени като противници на настоящия политически режим и заподозрени в подкрепа на Фетулла Гюлен, включително журналисти, да претърпят необосновани нарушения на правата си, защитени от Конвенцията. Той добавя, че много международни доклади свидетелстват за това (параграфи 78 и сл. по-горе). Той счита, че националните органи не са могли да претендират, че не разполагат с достатъчно информация в това отношение с оглед на широкото разпространение на информация на международно равнище.

98. В тази връзка жалбоподателят се позовава и на факта, че приблизително два месеца преди въпросните събития българските

медии и омбудсманът на Република България са критикували широко връщането на турски гражданин, обвинен в принадлежност към FETÖ/PDY, особено в контекста на извънредно положение, пораждащо съмнения относно спазването на правата, произтичащи от Конвенцията (параграф 65 по-горе). Жалбоподателят също така счита, че българската държава не може просто да разчита на задължението на Турция да спазва задълженията си по Конвенцията, дори по време на извънредно положение, а че самата тя трябва да поеме своите собствени задължения като договаряща държава. Поради това счита, че от българските органи може да се очаква да преценят, с оглед на наличната информация, състоянието на извънредното положение в Турция и свързаните с него мерки, за да се установи дали съществува риск жалбоподателят да претърпи необосновани нарушения на правата си, защитени от член 3 от Конвенцията. Той заявява, че нито един български държавен служител, който е бил в контакт с него и неговите спътници, не е направил такава оценка. Жалбоподателят определя тази предполагаема липса на проверка като умишлена, особено с оглед на познанията на българските органи за политическата ситуация в Турция, посочени по-горе.

99. Накрая жалбоподателят заявява, че международните доклади, изготвени след завръщането му в Турция, потвърждават съществуването на действия на преследване и произволно задържане на журналисти, за които се твърди, че са извършени под прикритието на временно извънредно положение - реалност, от която е възникнал неговият конкретен случай.

100. По този начин, с оглед на изложените от него фактически обстоятелства (точки 19 - 28) и неговото становище (параграфи 95-99 по-горе), жалбоподателят също се оплаква от българските власти, на основание член 13, че са му попречили да получи достъп до вътрешните процедури, чрез които би могъл да представи оплакването си по член 3. Той заявява, че достъпът до тези процедури му е бил отказан, особено с оглед на отношението на властите, които са го задържали и са осъществили прибързаното му връщане в Турция. Той посочва, че във всеки момент по време на спорните събития е бил задържан от българските власти, пред които той е отправял на няколко пъти устно и веднъж писмено искане за убежище. Добавя, че краткият период от време между опита му да отстоява правата си чрез процедурата, предназначена за търсещите убежище, и връщането му в Турция изключва всяка възможност за разглеждане на искането му за убежище от компетентните органи.

2. Правителството

101. Правителството обяснява, че по делото има достатъчно доказателства, които безспорно, ясно и недвусмислено сочат, че

жалбоподателят не е имал намерение да търси закрила от България в отговор на опасенията, които твърди, че има за живота си в Турция, нито че е направил такова искане за защита по време на задържането му. Според правителството единствената информация, която жалбоподателят е съобщил на българските власти за индивидуалното си положение, е желанието му да напусне Турция, за да отиде в Германия, тъй като е загубил работата си като журналист. Правителството прави заключение, че единствената цел на жалбоподателя е била да премине транзитно през България.

102. Освен това правителството обяснява, че по време на въпросните събития жалбоподателят е получил превод на документите, които го информират за правата му във връзка с неговото арестуване, задържане и връщане в Турция.

103. Правителството добавя, че по време на разглежданите събития не е имало съществени основания да се смята, че жалбоподателят би понесъл реален и личен риск, ако се върне в държавата му на произход.

104. Според правителството жалбоподателят не е твърдял пред българските органи, че връщане в Турция би го изложило на третиране в противоречие с член 3, което, в случая, би накарало тези органи да направят подходяща оценка на ситуацията и да приемат мерки за избягване на този риск. По-специално, според правителството жалбоподателят не твърди нито пред българските органи, нито пред Съда, че е имало документи, които да удостоверяват, че той е бил подложен на нечовешко и унижително отношение преди заминаването си от Турция. Той също така не е съобщил, че роднините му в Турция са били изложени на такова отношение. Жалбоподателят не е заявил, че е автор на публикации и изявления в турските медии, които безспорно показват, че той попада в категорията на застрашените лица. В този смисъл, според правителството, извън информацията, съдържаща се в източници от международен произход относно ситуацията в Турция, българските власти не са имали основание да считат, че връщането на жалбоподателя в страната му би го изложило на реален риск от нарушаване на правата му, защитени от член 3.

105. Освен това правителството твърди, че към момента на спорните факти са изминали само около три месеца от обявяването на извънредно положение в Турция в резултат на опита за преврат. То добавя, че по принцип става въпрос за изключителна и временна мярка, която не противоречи на Конвенцията. Посочва, че тъй като Турция е договаряща страна по Конвенцията, нейната отговорност за защита на правата на лицата под нейна юрисдикция по отношение на член 3, дори и в условията на извънредно положение, е изцяло ангажирана.

106. Накрая, по отношение на възможността жалбоподателят да разполага с ефективни средства за правна защита в България, както е предвидено в член 13, и да представи твърденията, изложени по-горе,

пред местните органи, правителството се позовава на процедурите, предвидени в Закона за убежището и бежанците (параграфи 57-59 по-горе). То отново заявява, че според него жалбоподателят не се е възползвал от тези процедури, които биха му отворили пътя, в случая, за получаване на статут на бежанец или хуманитарна закрила.

С. Преценката на Съда

107. Съдът отбелязва от самото начало, че с оглед на фактите по делото и на становищата на страните, че решаващият въпрос, на който трябва да се отговори в настоящия случай, е дали жалбоподателят е потърсил международна закрила от България, обяснявайки, поне по същество, на органите на тази държава опасенията си от нарушаване на неговите права, така както са защитени от член 3, в случай на връщането му в Турция, и ако това е така, дали тази молба е разгледана в контекста на национална процедура в съответствие с изискванията на член 13. Следва да се отбележи, че страните представят фактите и тълкуват документите по преписката по различен начин.

1. Напомняне на общите принципи за отвеждане на чужденци

а) по отношение на член 3

108. Принципите, приложими за отвеждането на чужденци с оглед член 3, са обобщени по делата *J.K. и други срещу Швеция* ([РС - разширен състав, б.пр.], № 59166/12, §§ 77-105, 23 август 2016 г.) и *F.G. срещу Швеция* [РС], № 43611/11, §§ 110-127, 23 март 2016 г.).

109. По-специално Съдът припомня, че многократно е признавал значението на принципа за забрана за връщане (вж. например *M.S.S. срещу Белгия и Гърция* [РС], № 30696/09, § 286, ЕСПЧ 2011 г. и *M.A. срещу Кипър*, № 41872/10, § 133, ЕСПЧ 2013 г.(извлечения)). Оправданият стремеж на държавите да осуетят все по-честите опити за заобикаляне на имиграционните ограничения не може да стигне дотам, че да направи неефективна защитата, предоставена от Конвенцията, по-специално тази по член 3 (*N.D. и N.T. срещу Испания* [РС], № 8675/15 и 8697/15, § 184, 13 февруари 2020 г., с препратките, цитирани там). Експулсирането на чужденец от договаряща страна може да повдигне проблем по член 3 от Конвенцията, когато има съществени и установени основания да се смята, че чужденецът би бил в реална опасност да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание в страната по местоназначение. В този случай член 3 предполага задължение да не се експулсира въпросното лице в тази държава (вж. наред с много други *M.S.S. срещу Белгия и Гърция*, цитирано по-горе, § 365, *F.G. срещу Швеция*, § 111 и *J.K. и други срещу Швеция*, цитирано по-горе, § 79).

110. Основната грижа на Съда в случаите, включващи експулсиране на лице, търсещо убежище, « е да установи дали са налице ефективни гаранции, които защитават жалбоподателя срещу произволно връщане, пряко или непряко, в страната, от която е избягал » (*J.K. и други срещу Швеция*, цитирано по-горе, § 78, с препратките, цитирани там).

111. По такива дела Съдът се въздържа да разглежда исканията за международна закрила или да проверява начина, по който държавите контролират влизането, престоя и извеждането на чужденци. Националните органи са тези, които са основно отговорни за прилагането на гарантираните права и свободи и следователно са длъжни да разгледат опасенията, изразени от жалбоподателите, и да оценят рисковете, които те поемат в случай на връщане в държавата по местоназначение съгласно член 3. Това произтича от принципа на субсидиарност, който е в основата на системата на Конвенцията. Тази субсидиарност е изразена в членове 13 и 35 § 1 от Конвенцията (*J.K. и други срещу Швеция*, § 84, цитирано по-горе). Следователно в такива случаи задължението, наложено на властите с член 3 за защита на неприкосновеността на засегнатите лица, се изпълнява преди всичко чрез подходящи процедури, позволяващи такова разглеждане (*F.G. срещу Швеция*, точка 117, цитирано по-горе).

112. Всъщност съгласно тези процедури, задължението за установяване и оценка на всички относими факти по случая по време на процедурата за предоставяне на убежище е споделена между лицето, търсещо убежище, и имиграционните органи. Лицето, търсещо убежище, обикновено е единствената страна, която може да предостави информация за личното си положение. Следователно по този въпрос тежестта на доказване трябва по принцип да се носи от заинтересованото лице, което трябва да представи във възможно най-кратък срок всички детайли, свързани с личното му положение, които са необходими за обосноваване на молбата му за международна закрила (*J.K. и др. срещу Швеция*, посочено по-горе, § 96). С оглед на абсолютния характер на правото, гарантирано от член 3 от Конвенцията, и положението на уязвимост, в което често се намират лицата, търсещи убежище, ако договаряща държава е информирана за факти, свързани с конкретно лице, които биха могли да изложат това лице на риск от малтретиране в противоречие с тази разпоредба в случай на завръщане във въпросната държава, задълженията, произтичащи за държавите по член 3 от Конвенцията, предполагат, че властите трябва да преценят този риск *ex officio* (*F.G. срещу Швеция*, цитирано по-горе, § 127).

113. По отношение на оценката на общата ситуация в дадена държава националните органи, които разглеждат молба за международна закрила, имат пълен достъп до информацията. Поради тази причина общото положение в друга държава трябва да бъде установено *ex officio* от компетентните национални имиграционни

органи (*J.K. и други срещу Швеция*, цитирано по-горе, § 98; вж. също *F.G. срещу Швеция*, цитирано по-горе, § 126).

б) по отношение на член 13

114. Съдът припомня, че член 13 гарантира съществуването в националното право на средства за правна защита за осъждане на нарушения на правата и свободите, защитени от Конвенцията. По този начин дори ако договарящите страни разполагат с известна свобода на преценка относно това как да изпълняват задълженията си по тази разпоредба, на национално равнище трябва да има средство за правна защита, чрез което компетентният национален орган да може да разглежда оплакванията, които могат да се считат за «защитими» съгласно Конвенцията, и да разпреди подходяща правна защита. Обхватът на задължението по член 13 варира в зависимост от естеството на оплакването по Конвенцията, но правното средство във всеки случай трябва да бъде «ефективно» на практика, както и на теория, т.е. по-специално използването му не трябва да бъде неоправдано възпрепятствано от действията или бездействията на държавните власти (вж., наред с много други, *De Tommaso срещу Италия* [РС], № 43395/09, § 179-180, 23 февруари 2017 г.).

115. «Ефективността» на «правно средство за защита» по смисъла на член 13 не зависи от сигурността от настъпване на благоприятен за жалбоподателя резултат. По същия начин «властите», посочени в тази разпоредба, не е необходимо да бъдат съдебна институция, но техните правомощия и гаранциите, които те предоставят, са от значение за преценяването на ефективността на упражненото пред тях правно средство за защита. Освен това всички средства за правна защита, предоставени от националното законодателство, могат да покриват на изискванията на член 13, дори и никое от тях само по себе си да не отговаря изцяло на тези изисквания (вж., наред с много други, *Kudła срещу Полша* [РС], № 30210/96, § 157, ЕСПЧ 2000-XI).

116. От съдебната практика става ясно, че оплакването на дадено лице, че връщането му в трета държава би го изложило на третиране, забранено от член 3 от Конвенцията, «трябва да бъде задължително внимателно проверено от «национален орган»» (*Шамаев и други срещу Грузия и Русия*, № 36378/02, § 448, ЕСПЧ 2005-III; вж. също *Jabari срещу Турция*, № 40035/98, § 39, ЕСПЧ 2000-VIII). Този принцип е накарал Съда да се произнесе, че понятието «ефективна правна защита» по смисъла на член 13 във връзка с член 3, от една страна, изисква «независимо и строго разглеждане» на всяко оплакване, повдигнато от лице, намиращо се в такова положение, според което «има съществени основания да се смята, че съществува реален риск от третиране в противоречие с член 3» и, от друга страна, «възможността за отлагане на изпълнението на спорната мярка» (решение по-горе, съответно точка

460 и точка 50, както и решение по дело *Hirsi Jamaa и др. /Италия* [GC], № 27765/09, § 198, ЕСПЧ 2012 г.). Освен това Съдът вече е постановил, че липсата на информация представлява основна пречка за достъпа до процедурите за предоставяне на убежище (*M.S.S. срещу Белгия и Гърция*, цитирано по-горе, § 304). Той отново подчертава, че е важно да се гарантира на засегнатите от наложена мярка за отвеждане, последиците от която са потенциално необратими, правото да получат достатъчно информация, която да им даде възможност да имат ефективен достъп до производството и да обосноват оплакванията си (*Hirsi Jamaa и др.*, цитирано по-горе, § 204). Накрая, фактът, че заинтересованото лице не е поискало изрично убежище с оглед на обстоятелствата, показващи състояние на системно неспазване на правата на човека, не освобождава държавата от задълженията ѝ по член 3 от Конвенцията (пак там, § 133).

2. Прилагане на тези принципи в настоящия случай

117. Съдът отбелязва, че в настоящия случай жалбоподателят, журналист от турския всекидневник *Заман*, който е бил освободен на дата, след като вестникът е бил поставен под държавен контрол и най-късно след опита за държавен преврат (параграфи 13 и 35 по-горе), твърди, че е бил изложен от българските власти на рискове от нарушаване на правата му, защитени от член 3. Според него тези рискове се дължат на личното му положение в контекста на условията, преобладаващи в Турция след опита за държавен преврат, включително мерките, предприети срещу журналистите в условията на извънредното положение.

118. С оглед на особения контекст на разглеждания период в Турция (параграфи 78 и сл. по-горе) Съдът счита, че трябва да провери дали жалбоподателят е съобщил своите страхове на българските власти преди връщането му в Турция и, ако това е така, дали последните, преди да го предадат на турските власти на 15 октомври 2016 г., са извършили адекватна оценка на риска от реализиране на страховете му (вж. *mutatis mutandis*, Бабаджанов (*Babajanov*) срещу Турция, № 49867/08, § 43, 10 май 2016 г., Американов (*Amerkhanov*) срещу Турция, № 16026/12, § 52, 5 юни 2018 г., и *M.A. и други срещу Литва*, № 59793/17, § 105, 11 декември 2018 г.). В това отношение Съдът добавя, че за да бъдат ефективно изпълнени задълженията на държавата по член 3, лицето, търсещо международна закрила, трябва да се ползва от гаранции срещу връщането в страната му на произход, докато не бъдат внимателно разгледани неговите твърдения (*M.K. и други срещу Полша*, № 40503/17 и 2, § 179, 23 юли 2020 г.). Той отбелязва аргумента на правителството, че българското законодателство предвижда процедури за разглеждане на подобни твърдения и също така достъп до статут на бежанец или хуманитарна закрила (параграф 106 по-горе). От своя страна Съдът

счита за целесъобразно да посочи, че разпоредбите на правото на Европейския съюз в областта на предоставяне на убежище изрично включват принципа на забрана за връщане (параграфи 69-71 по-горе). Тези разпоредби (i) са ясно предназначени да гарантират на всички лица, търсещи убежище, ефективен достъп до процедура за оценка на техните молби за международна закрила (*Шарифи (Sharifi) и други срещу Италия и Гърция*, № 16643/09, § 169, 21 октомври 2014 г.) и (ii) задължават държавата да осигури на лицата, които са подали молби за международна закрила, възможността да останат във въпросната държава до разглеждането на молбите им (*М.К. и други срещу Полша*, цитирано по-горе, § 181).

119. Българското право изрично предвижда, че органите за граничен контрол са задължени да приемат молби за убежище, подадени на границата. Всъщност законът и вторичното законодателство предвиждат, че когато граничната полиция открие признаци, че задържаното лице желае да подаде молба за международна закрила, тези органи са длъжни да му предоставят информация за процедурите, както и да осигурят превод. Молбата и всички документи, представени по време на задържането, се предават директно, чрез всички налични средства за комуникация, на Националната агенция за бежанците (параграфи 59 -60 по-горе). Законът не позволява на граничната полиция да откаже молба за закрила или да реши дали молбата трябва да се разглежда по същество или не. Само Националната агенция за бежанците може да вземе такова решение (параграф 58 по-горе).

- а) По въпроса дали жалбоподателят е изразил опасенията си пред българските власти, че ще бъде подложен на третиране в противоречие с член 3, ако бъде върнат в Турция

120. Основното несъгласие между страните по настоящото дело е свързано с това дали жалбоподателят действително е изразил волята си да потърси международна закрила от България, като е заявил опасенията си от малтретиране, ако се върне в страната си (параграфи 95 и 101 по-горе).

121. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е влязъл по неправомерен начин на територията на България през южната граница на страната, обща за Турция и България, и че е преминал транзитно до северната граница, която разделя България и Румъния, без да потърси начин да се свърже с имиграционните власти. Той не твърди, че е искал да се представи незабавно на българските власти на южната граница. Всъщност Съдът може да приеме, въз основа на писмените обяснения на жалбоподателя, представени от правителството (параграф 35 по-горе), и чието съдържание първият не оспорва, че той, като част от група лица, е искал да премине транзитно през България, за да стигне до

Германия. Следователно той първоначално не е възнамерявал да поиска предоставяне на убежище в България.

122. Съдът обаче извежда от представената от жалбоподателя версия относно фактите извода, че след като е бил арестуван от българската полиция и задържан в граничния полицейски участък, той е искал да промени стратегията си, като обяви веднага след като е бил арестуван, желанието си да подаде молба за закрила в България (параграф 20 по-горе). Той заявява, че отново е изразил това намерение устно, на няколко пъти след смяната на полицейските екипи, както и при пристигането си в центъра на Любимец (параграфи 21 и 26 по-горе). Той допълва, че е оформил молбата си за убежище в писмен документ, който е представил на полицейските органи на ГКПП - Русе и от който не е получил копие (параграф 22 по-горе). В своята версия правителството опровергава всички тези твърдения. То подчертава, че съгласно документите по преписката и извършеното от МВР вътрешно разследване, жалбоподателят, както и неговите турски спътници, арестувани на българо-румънската граница, в нито един момент между ареста му и предаването му на турските власти, не е поискал защита от България (параграф 101 по-горе).

123. В това отношение Съдът отбелязва, че в преписката, подготвена от националните органи и представена му, няма нито изрична молба за закрила, отправена от жалбоподателя до компетентните органи и основана на детайлно описани опасения, нито изрична декларация на жалбоподателя, показваща, че той не желае да подаде молба за убежище.

124. Съдът счита, че не следва да се придава решаваща тежест на липсата на изрично искане в писмените записи на изявленията на жалбоподателя пред българските органи, като се има предвид липсата на устен превод, за да се гарантира, че всички изявления са надлежно отбелязани. Всъщност Съдът констатира, че помощта на устен превод не е била предоставена по време на периода на задържане и подготовката на многобройните документи, представени от правителството. Това обстоятелство не се оспорва от правителството. Дори ако от становищата на двете страни може да се заключи, че в Русе или Любимец е можело да бъде установена комуникация с помощта на служители, които са имали представа от турски или английски език, както и чрез посредничеството на племенника на жалбоподателя, който е говорил английски (параграфи 20, 21, 26, 33, 35, 41 и 47 по-горе), Съдът подчертава значението на разясняването на достъпа до процедурите за убежище (Решение по дело *M.S.S. срещу Белгия и Гърция*, посочено по-горе, § 301). В настоящия случай към момента на задържането му са съставени няколко документа за доста кратък период от време, като Съдът не е убеден, че заинтересованото лице е разбрало съдържанието им или че е имало време да го разбере, дори и с помощта

на служителите, говорещи турски или английски. В това отношение Съдът отбелязва, че при тези обстоятелства помощта на устен превод би била от съществено значение, по-специално за да може жалбоподателят да разбере съдържанието на документите, които той трябва да подпише, както и за вписването на всички негови изявления пред националните органи. Освен това изглежда, че вътрешното разследване, проведено от назначената от Министерството на вътрешните работи комисия, не е разкрило никакви доказателства във връзка с изявленията на полицейските служители, участващи в процедурата по връщането на жалбоподателя. По този начин Съдът отбелязва, че връщането е извършено в изключително кратък срок в нарушение на вътрешното законодателство. Той обаче не счита за необходимо да се произнесе по наличието или отсъствието на писмен документ по изрична молба за закрила от страна на заявителя. Съдът не може да пропусне факта, че жалбоподателят може да е бил в състояние на объркване, когато е дал обяснения на българските власти, след като е прекарал дълги часове в пътуване в ремаркетото на камион. Той обаче счита, че във всеки случай представените от правителството документи са достатъчни за анализа, изложен по-долу.

125. В разказа на жалбоподателя от 14 октомври 2016 г., на български език и неоспорен от правителството (параграф 35 по-горе ; вж. също параграф 121 по-горе), Съдът отбелязва следните изявления: *«Работил съм като журналист в град Бозова. След опита за държавен преврат ме уволниха от вестника. Смених адреса си и разбрах, че полицията ме е търсила на стария ми адрес (...)»*. Съдът счита, че независимо от това дали жалбоподателят е отправил изрично искане за закрила и с оглед на езиковите пречки и отсъствието на адвокат по време на разглежданите събития, възниква въпросът дали българските органи биха могли да прочетат в тези изявления опасенията, които жалбоподателят твърди, че им е предал. В това отношение Съдът припомня, че не е необходимо искането за убежище да бъде изразено в определена форма (Решение по дело *М.А. и др. срещу Литва*, посочено по-горе, § 109). Определящият фактор е страхът, изразен във връзка с връщането в дадена страна. По същия начин Комитетът на министрите на Съвета на Европа препоръча на държавите членки да предоставят обучение на граничните служители, за да им дадат възможност да откриват и разбират молбите за убежище, дори в случаите, когато лицата, търсещи убежище, не са в състояние ясно да съобщят намерението си да поискат убежище (параграф 73 по-горе ; вж. също *М.А. и други срещу Литва*, цитирано по-горе, § 109).

126. С оглед на тези обстоятелства, Съдът счита, че дори обясненията на жалбоподателя, така както са отбелязани в представения документ, да не съдържат думата «убежище», те посочват, че той е бил турски журналист, срещу когото е била взета мярка чрез налагане на

уволнение в контекста на извънредното положение, въведено в Турция след опита за държавен преврат, и преди всичко подчертават страха на съответното лице да не бъде потърсено от разследващите органи.

127. Освен това Съдът отбелязва, че органите, отговорни за задържането на жалбоподателя, и тези, които са наредили връщането му в Турция, са били информирани, че турското консулство в Бургас е посочило, че жалбоподателят и неговите турски спътници са били считани за участници в опита за държавен преврат (параграф 39 по-горе). Съобщенията в пресата и становищата на международните наблюдатели, включително коментарите на комисаря по правата на човека, които бяха направени през трите месеца, предхождащи въпросните събития, обаче пораждат сериозни опасения относно прилагането на мерките, приети в контекста на извънредното положение, включително тези, насочени към журналистите. В действителност няколко съобщения осъждаха насилието, репресиите и произволното лишаване от свобода на журналисти (параграфи 78 и сл. по-горе). Въпреки това, по време на задържането или връщането на жалбоподателя и неговите сънародници, на 14 октомври 2016 г. властите не са се опитали да анализират личната история на жалбоподателя с оглед на така описаната ситуация.

128. В този смисъл Съдът счита, че обясненията на жалбоподателя, записани на 14 октомври 2016 г. (параграф 35 по-горе), прочетени в светлината на другите доказателства, описани в предходния параграф, са достатъчни по отношение на член 3, за да се счита, че жалбоподателят е изразил по същество опасенията си пред българските гранични полицейски органи, преди да бъде върнат в Турция.

б) По въпроса дали властите са обърнали дължимото внимание на опасенията на жалбоподателя да бъде подложен на третиране в противоречие с член 3 в случай на връщането му в Турция

129. Съдът припомня, че в конкретния случай неговата задача е да определи, като вземе предвид фактите по делото и оплакванията, които жалбоподателят повдига във връзка с подхода на българските органи, който счита за недостатъчен, дали органите са взели предвид служебно и по подходящ начин общата информация, с която разполага за Турция, и дали на жалбоподателя е била предоставена достатъчна възможност да подаде молба за международна закрила в България и да изложи своето лично положение (вж. *mutatis mutandis*, *Ilias и Ahmed срещу Унгария* [GC], № 47287/15, § 148, 21 ноември 2019 г.).

130. Съдът намира, че нито граничните полицаи, които са събрали и записали на български език гореспоменатия разказ, направен от жалбоподателя, след това са съобщили фактите на началниците си, нито областният директор на Гранична полиция - Русе, който е наложил

принудителната мярка «принудително отвеждане до границата на Република България», нито Националният център за борба с незаконната миграция, нито директорът на дирекция «Миграция» на МВР, който е разпоредил отвеждането до границата, не са счели, че дадените от жалбоподателя обяснения представляват искане за закрила. В това отношение Съдът отбелязва, че в становището си правителството обяснява, че не е образувано производство пред компетентните органи за международна закрила.

131. Съдът припомня, че предвид абсолютния характер на правото, гарантирано от член 3 от Конвенцията, и положението на уязвимост, в което често се намират лицата, търсещи убежище, ако договаряща държава е информирана за факти, свързани с конкретно лице, които биха могли да изложат това лице на риск от малтретиране в противоречие с тази разпоредба в случай на завръщане във въпросната държава, задълженията, произтичащи за държавите по член 3 от Конвенцията, предполагат, че органите трябва да преценят този риск *ex officio*. Това се отнася по-специално за ситуации, в които националните органи са били уведомени, че има вероятност лицето, търсещо убежище, да принадлежи към група, която систематично е изложена на практика на лошо отношение, и че съществуват сериозни и доказани основания да се смята, че въпросната практика съществува и че това лице принадлежи към съответната група (*F.G. срещу Швеция*, цитирано по-горе, § 127). С оглед на изложените по-горе доказателства, според които българските власти са разполагали с достатъчно информация, сочеща, че жалбоподателят може да има реални страхове по член 3, очевидната липса да се извърши проверка на неговата ситуация изненадва Съда.

132. Трябва също така да се отбележи, че по отношение на процесуалните гаранции жалбоподателят не само не е получил помощта на устен или писмен превод, но също така не е получил информация за правата си като лице, търсещо убежище, включително за процедурите, които трябва да се следват. Поради това Съдът не може да направи заключение, че българските органи са изпълнили задължението си за сътрудничество в производството по защита по настоящото дело.

133. По същия начин жалбоподателят не е имал достъп до адвокат или представител на специализирани организации, които биха му оказали съдействие при преценката дали положението му отговаря на условията за международна закрила. От материалите по преписката е видно също че с омбудсмана на Републиката не са проведени консултации за целите на наблюдението на извеждането на въпросните чужденци, противно на изричната законова разпоредба в това отношение (параграфи 50 и 54 по-горе). Съдът отбелязва и други недостатъци в хода на вътрешните процедури, по-конкретно става въпрос за изготвянето на две версии на декларацията относно информацията за правата на жалбоподателя (параграфи 31, 33 и 46 по--

горе) или също за късното изготвяне на заповедта за настаняване в центъра в Любимец, както и изпращането ѝ по електронен път на този център в момента, когато жалбоподателят вече е бил в процес на отвеждане към границата. Правителството не обяснява защо в заповедта се посочва, че жалбоподателят е отказал да я подпише, когато изглежда, че в противоречие с дадените обяснения, този документ не може да му бъде съобщен (параграф 46 по-горе). Тези недостатъци отразяват за Съда изключителната прибързаност, с която жалбоподателят е бил върнат, също и в нарушение на правилата на вътрешното право. Тази бързина и неспазването на вътрешните процедури, макар и с цел защита срещу бързо връщане без възможност за разглеждане на индивидуалните обстоятелства, на практика лишава жалбоподателя от оценката на предполагаемия риск в случай на връщане.

134. По същия начин, Съдът отбелязва и по отношение на жалбата срещу заповедта за отвеждане до границата, че тази заповед е била изпълнена незабавно, без жалбоподателят да е имал възможност да разбере съдържанието ѝ, и че жалбоподателят всъщност е бил лишен от възможността, предоставена от вътрешното право, да поиска от съдилищата да постановят спиране на изпълнението ѝ (параграф 56 по-горе). Така прибързаността, с която е изпълнена заповедта за извеждане, а именно в рамките на 24 часа след задържането на жалбоподателя на българо-румънската граница, е довела до това съществуващите правни средства за защита да не функционират на практика и следователно да не са на разположение (вж. *mutatis mutandis*, *De Souza Ribeiro срещу Франция* ([РС - разширен състав, б.пр.], № 22689/07, § 95, ЕСПЧ 2012).

135. Следователно жалбоподателят е бил върнат в Турция, неговата страна на произход, от която е избягал, без предварително да бъдат разгледани рисковете, които е изложил по член 3 от Конвенцията и следователно по отношение на молбата му за международна закрила (*М.А. срещу Литва и други*, цитирани по-горе, § 114 ; вж. също, *mutatis mutandis*, *Hirsi Jamaa и други*, цитирани по-горе, § 147, ЕСПЧ 2012, Американов (*Amerkhanov*), цитирано по-горе, § 57 и Батиркаиров (*Batyrkhairov*) *срещу Турция*, № 69929/12, § 50, 5 юни 2018 г.).

с) Заключение

136. С оглед на гореизложеното, Съдът счита, че неизползването на тези процедури не може да бъде приписано на жалбоподателя, в противоречие на това, което правителството предлага във възражението си за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита (параграфи 89-90 по-горе). Поради това посоченото възражение следва да бъде отхвърлено.

137. Съдът прави заключение, че макар жалбоподателят да е изразил опасения относно малтретирането, което може да претърпи, в случай на връщане в Турция, българските власти не са разгледали молбата му за

международна закрила. Съответно, той счита, че е налице нарушение на членове 3 и 13 от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА, КАКТО И НА ЧЛЕН 4 ОТ ПРОТОКОЛ № 4, САМОСТОЯТЕЛНО И ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

138. Освен това жалбоподателят твърди, че като не са разгледали молбата му за международна закрила, българските власти са го изложили и на риск от явен отказ от правосъдие в противоречие с член 6. Той също така твърди, че липсата на индивидуална проверка на неговото положение води до извода в конкретния случай, че заедно с останалите шестима турски пътници той е бил обект на колективно експулсиране в нарушение на член 4 от Протокол № 4. Той допълва, че българското законодателство не му е предоставило адекватно и достъпно средство за защита, което би му позволило да представи твърденията си пред властите, което според него е нарушение на член 13 от Конвенцията.

139. С оглед на констатациите си по членове 3 и 13 от Конвенцията (параграфи 117-137 по-горе) Съдът счита, че при обстоятелствата по настоящото дело не възниква отделен въпрос по отношение на оплакванията по член 6 от Конвенцията и член 4 от Протокол № 4, взети самостоятелно и/или във връзка с член 13. Следователно не е необходимо да се разглеждат допустимостта и основателността на тези оплаквания.

III. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

140. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на Високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна. »

A. Вреди

141. Жалбоподателят претендира 25 000 евро (EUR) за претърпени неимуществени вреди.

142. Правителството счита тези претенции за прекомерни и необосновани.

143. Съдът отбелязва, че в конкретния случай е констатирал нарушение на правата на жалбоподателя, защитени от членове 3 и 13 от Конвенцията, поради липсата на разглеждане на личното положение на засегнатото лице с оглед на предоставяне на международна закрила и

връщането му в Турция. Той е убеден, че така установените нарушения на Конвенцията са причинили на жалбоподателя значителни морални вреди. Въпреки това счита, че исканата сума е прекомерна.

144. Произнасяйки се по справедливост, Съдът присъжда на жалбоподателя 15 000 евро за неимуществени вреди, плюс всички суми, които могат да бъдат наложени върху тази сума като данъци.

В. Разходи и разноски

145. Жалбоподателят не е направил искане за разходи и разноски. Следователно Съдът счита, че в това отношение не следва да му се присъжда никаква сума.

С. Лихва за забава

146. Съдът счита за подходящо да изчисли размера на лихвения процент за забава на основа лихвения процент по пределната ставка за заем на Европейската централна банка, увеличен с три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Присъединява по съществото на жалбата* възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, повдигнато от правителството, по отношение на оплакванията по член 3 и член 13 от Конвенцията, и *го отхвърля*;
2. *Обявява* оплакванията по член 3 и член 13 от Конвенцията за допустими;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на член 3 и член 13 от Конвенцията;
4. *Счита*, че не е необходимо да се разглеждат допустимостта и основателността на оплакванията по член 6, както и по член 4 от Протокол № 4 към Конвенцията, самостоятелно и във връзка с член 13 от Конвенцията;
5. *Постановява*,
 - а) че държавата ответник трябва да заплати на жалбоподателя в срок от три месеца, считани от деня, когато решението стане окончателно в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, 15 000 евро (петнадесет хиляди евро) за неимуществени вреди, плюс всяка сума, която може да бъде наложена върху тази сума като

РЕШЕНИЕ по делото Д. срещу БЪЛГАРИЯ

данък, които се изчисляват в български лева по курса, приложим към датата на изплащането;

- b) че след изтичането на този срок до плащането, на тази сума се начислява проста лихва в размер, равен на този на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, приложима през този срок, увеличена с три процентни пункта;

6. *Отхвърля* искането за справедливо обезщетение в останалата част.

Изготвено на френски език и оповестено в писмен вид на 20 юли 2021 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

{подпис_стр._2}

Андреа Тамиети (Andrea Tamietti)
Секретар

Тим Айк (Tim Eicke)
Председател